ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑ

Τόμος Β'. — *Συνδρομή, ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἰανουαρίου καὶ 1. Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους, ἑξάμηνος μόνον καὶ προπληρωτέα: Πανταχοῦ φράγκ. χρ. 10 ἢ μάρκ. 8.* — **ΕΤΟΣ Β'.**

ΑΡΙΘΜ. 29. — *τῇ 1/13. Μαρτίου* **1886.**

ΤΙ ΛΕΓΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΙ ΕΙΝΕ ΟΙΚΙΑΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ;

ὑπὸ **ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Δ. ΖΥΓΟΥΡΑ.**

Καὶ περὶ οἰκονομίας ἤρχισεν ἐπ' ἐσχάτων νὰ γίνεται λόγος παρ' ἡμῖν, καὶ ὁ συνήθης θόρυβος ἔπνιξε τὴν σεμνὴν καὶ ἀδύνατον τῆς ἀληθείας φωνήν, καὶ ἡ σφοδρῶς ἐκραγεῖσα ἀργολόγος συζήτησις ἐτελείωσεν ἀνωφελῶς, ὅπως καὶ ἤρχισε. Δὲν δύναμαι ν' ἀρνηθῶ ὅτι ἓν καὶ μόνον στοιχεῖον τῆς ὅλης ἔριδος ἐξετίμησα, τὴν ἀγάπην δηλ., ἣν ἕκαστος τῶν διαμαχομένων ἐφαίνετο τρέφων πρὸς τὴν οἰκονομίαν. Τὸ αὐτὸ τοῦτο αἴσθημα μοὶ ὑπαγορεύει τὰς ἑξῆς περὶ τοῦ ζητήματος ἰδέας.

Εἶνε ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖον νὰ γνωρίζωμεν τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, δι' ἧς ἐννοοῦμεν τὴν οἰκονομικὴν τέχνην. Διότι πολλὰ πράγματα εἶνε καλὰ καὶ ἀγαπητὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀγαπῶμεν ἢ ἐπιθυμοῦμεν τὴν κτῆσιν αὐτῶν, ἐνίοτε καὶ ὁμιλοῦμεν μάλιστα περὶ αὐτῶν καὶ εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι ἔχομεν ἤδη γνῶσιν αὐτῶν ἀκεραίαν· καὶ συμβαίνει περιέργως ν' ἀγνοῶμεν αὐτὰ ὅσον καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Φοβοῦμαι ἀκόμη, μήπως ἡ ὑπολανθάνουσα αὕτη ἄγνοια ἦνε τὸ πρώτιστον καὶ ἀνυπέρβλητον κώλυμα τῆς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν ἐπιδιωκομένων ἐπιτυχίας. Ὅστις δὲν εἶνε σπάταλος δὲν ἕπεται ὅτι εἶνε οἰκονόμος, διότι κατὰ τοιαύτην κατιοῦσαν βαθμολογίαν ὁ γλίσχρος θὰ ἦτον ὁ ὑπογραμμός, ὁ τέλειος οἰκονόμος. — Ἂς ὁρίσωμεν τώρα τὸ θέμα τῆς παρούσης πραγματείας: Πρόκειται νὰ ἑρμηνεύσωμεν τὴν ἔννοιαν τῆς οἰκονομίας· νὰ καταδείξωμεν τὴν χρησιμότητα αὐτῆς ἐν τῇ ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ. Τὸ δεύτερον τοῦτο μέρος τοῦ ἡμετέρου ζητήματος θ' ἀποδείξωμεν σαφέστερον μὴ δεινολογοῦντες τὴν ἔλλειψιν πάσης παρ' ἡμῖν οἰκονομικῆς συνειδήσεως.

ΤΟ ΝΙΝΙ.
Εἰκὼν τοῦ Pigilheim.

Εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἑλληνικὴν ἡ λέξις *οἰκονομία* ὁτὲ μὲν ἐμφαίνει τὴν διὰ μικρῶν μέσων ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν μας καὶ τότε ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν *φειδὼ* τῶν ἀρχαίων, ὁτὲ δὲ ἐκφράζει τὰ τῆς διευθύνσεως τοῦ οἴκου, τοῦθ' ὅπερ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν *οἰκονομίαν*. Ὁ ἐπιστημονικὸς ὅμως τοῦ πράγματος ὁρισμὸς ἔχει οὕτω: „Ἡ οἰκονομία εἶνε ἡ τέχνη, ἡ διδάσκουσα πῶς ὁ οἰκογενειακὸς πλοῦτος παράγεται, πῶς συντηρεῖται καὶ αὐξάνει καὶ πῶς χρησιμοποιεῖται." Ὁ οἰκονόμος ἄνθρωπος λοιπὸν πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν ἱκανότητα πρὸς πλούτου παραγωγήν,

τὴν πρὸς συντήρησιν τῶν κεκτημένων πρόνοιαν, τὴν πρὸς αὔξησιν αὐτῶν φιλοτιμίαν καὶ τὴν σπανίαν τέχνην τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν. Ἐντεῦθεν ἔχομεν καὶ τρία χωριστὰ τῆς οἰκονομικῆς τέχνης μέρη. α΄. τὴν Χρηματιστικήν, β΄. τὴν κυρίως Οἰκονομίαν καὶ γ΄. τὴν Χρηστικήν.

Ἄλλα τί εἶνε *πλοῦτος*; — Ὅλοι εἶνε ἕτοιμοι ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὴν ἁπλουστάτην ταύτην ἐρώτησιν, καὶ ἐπαναπαύουσι τὴν συνείδησίν των λέγοντες: πλοῦτος εἶνε πολλὰ χρήματα καὶ πολλὰ κτήματα. Ἀλλ' αὐτὸς εἶνε ὁ *ὑλικὸς* πλοῦτος, ἐκεῖνος δηλ., τὸν ὁποῖον ἡ φύσις ἔρριψεν ἄφθονον εἰς τὰ χρυσωρυχεῖα καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐκείνας ἐκτάσεις της, τὰς ὁποίας ἡμεῖς μετωνομάσαμεν οἰκόπεδα, ἀγροὺς καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ ταῦτα τὸ χρηματιστήριον καὶ ἡ ὑποθήκη εὐκόλως ἀπαλλοτριοῖ. Αὐτὰ δὲν εἶνε πλοῦτος· οὗτος θεωρεῖται μὲν ὡς „ἱκανοποιῶν πάσας τας ὑλικὰς καὶ ἠθικὰς τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκας" κυρίως ὅμως εἶνε „ἡ φυσικὴ δεξιότης, ἡ ἰδιοφυΐα — ὅπως λέγομεν σήμερον — ἡ ἀρετὴ — ὅπως ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι — πρὸς παροχὴν τῶν πρὸς πλουτισμὸν μέσων". Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς ἀποκαλύπτει μέγα κοινωνικὸν μυστήριον, γίνεται δὲ φανερὸν δι' αὐτοῦ ὅτι εἰς τὴν φυσιν ἀνήκουσιν ὅλα τὰ κτήματα καὶ τὰ χρήματα, ὁ δὲ ἀληθῶς πλούσιος ἔχει ὡς ἀναφαίρετον κτῆμα καὶ χρῆμα μόνην τὴν ἱκανότητα.

Καὶ ποίαν ἀξίαν ἔχει ἡ οἰκονομική; Ὁ οἶκος διὰ τὴν γυναῖκα εἶνε ἡ παλαίστρα, ἐν ᾗ ὀφείλει νὰ διεξαγάγῃ τὸν ἀγῶνα τῆς τιμῆς, τὸ ἰσχυρότερον δὲ ὅπλον, δι' οὗ ἡ γυνὴ ἔχει νὰ ὁπλισθῇ κατὰ τὰς δεινοτάτας τοῦ βίου περιστάσεις εἶνε ἡ οἰκονομία. Δι' αὐτῆς ἡ γυνὴ ἐξαγνίζεται καὶ ἀνυψοῦται εἰς τὴν ὀγιότητα εὐεργετικοῦ ἀγγέλου ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ οἴκου καὶ τοῦ ἔθνους. Ἡ οἰκονόμος μεταβάλλει τὸν οἶκον εἰς ναὸν ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως, ἐν ᾧ δάκτυλος Κυρίου ὁδηγεῖ τὰ διαβήματά της καὶ εὐλογεῖ τοὺς ἀγῶνάς της. Ἡ οἰκιακὴ εὐεξία, ἡ φιλόστοργος ἐκείνη περὶ πάντων μέριμνα, ἡ ἐμπνευσμένη διὰ πάντα πρόνοια, εἶνε ὁ κλῆρος τῆς γυναικὸς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῶν φροντίδων καὶ τῆς συχνῆς ἀπογοητεύσεως.

Ἔχει δὲ καὶ βοηθητικὰς ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμας, ὧν τὴν ἀντίληψιν πολλαχῶς ἐπικαλεῖται καὶ χρησιμοποιεῖ. Λαμβάνει δὲ τὴν ἐπικουρίαν πρωτίστως τῆς ὑγιεινῆς, διότι δὲν ἀρκεῖ τις νὰ ᾖνε ἱκανός, ἀλλὰ καὶ ὑγιὴς καὶ δυνατὸς διὰ νὰ ἀγωνισθῇ τὸν ἀγῶνα τοῦ πλουτισμοῦ. Ἔπειτα συμβουλεύεται τὴν παιδαγωγικήν, ἀφθόνως παρέχουσαν τὰ φῶτά της πρὸς μόρφωσιν ὀρθὴν τοῦ νοῦ. Μόνον ἡ φωτεινὴ διάνοια ὑπολογίζει καλῶς, ὁ δὲ περιωρισμένος ἄνθρωπος εἶνε παίγνιον τῶν προλήψεων καὶ τῆς τύχης, ἡ ὁποία ὡςεὶ ἀστειευομένη καὶ παίζουσα δύναται ν' ἀναδείξῃ αὐτὸν αἴφνης μίαν πρωΐαν καὶ τραπεζίτην ἀκούσιον. Αὐτὰ εἶνε τὰ τυχάρπαστα τῆς κοινωνίας ὄντα, σκανδαλίζοντα καὶ τοὺς φρονίμους ἀκόμη πολίτας. Κατόπιν ἡ οἰκονομικὴ τέχνη ἀκούει προσεκτικῶς τὰ διδάγματα τῆς ἠθικῆς, ἡ ὁποία χαρίζει εἰς τοὺς ἀνθρώπους καλὰς ἕξεις, χαρακτῆρα ἰσχυρόν, ἐγκρατῆ, σιδηροῦν. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας ἔρριψεν ἡ μοῖρα ἀνάλογον τοῦ πλούτου ἀνηθικότητα! Ἂν αὐτὸς φαίνεται εὐτυχῶν, δὲν εἶνε μακρὰν ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν τὰ τέκνα του, τὰ σπλάγχνα του θὰ πληρώσωσι μὲ καταισχύνην τὰ χρέη τοῦ πατρός. — Τώρα πλέον βοηθοῦσι τὴν οἰκονομικὴν ἡ λογιστική, ἡ μέθοδος τοῦ ὑπολογίζειν καὶ ἐγγράφειν τὰ ὑπολογισθέντα — ἀριθμητικὴ καὶ καταστιχογραφία —, ἐπιστεγάζει δὲ τὰς ὑπηρεσίας τούτων ἡ Καταστατική, ἤτοι ἡ ἔνδειξις τῆς προόδου τῶν οἰκιακῶν ὑποθέσεων.

Ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομικῆς συμπίπτει ἢ μᾶλλον συμβαδίζει μὲ τὴν ἱστορίαν τοῦ παρ' ἀνθρώποις πολιτισμοῦ. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ ἄνθρωπος εὑρέθη ἀπέναντι τῆς ἀγρίας φύσεως ἐπρονόησε βαθμηδὸν ν' ἀποταμιεύῃ τὰ πρὸς συντήρησίν του χρειώδη, καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθη ἡ σωστικὴ ἰδέα τῆς φειδοῦς. Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι φυσικῶς προηγήθησαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν εἰς τὴν συστηματικὴν ἐφαρμογὴν τῶν γενικῶν ἀρχῶν, ὁ δὲ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος δὲν φαίνονται ἐστερημένοι ἐμβριθοῦς γνώσεως τῶν οἰκονομικῶν πραγμάτων, τὰ ὁποῖα πολλαχῶς ἐπραγματεύθησαν εἰς τὰ ὡραῖα αὐτῶν ποιήματα. Καὶ ὅταν τὸ θερμουργὸν τῆς ποιήσεως πνεῦμα ὑπεβλήθη εἰς τὸν αὐστηρὸν τῆς λογικῆς ἔλεγχον αἱ σποραδικαὶ ἐκεῖναι κατὰ τοὺς πρώτους ἱστορικοὺς χρόνους γνώσεις διερρυθμίσθησαν καὶ κατετάχθησαν εἰς ἴδιον κλάδον μελέτης, τὸν ὁποῖον ἀνήγαγον εἰς ἐπιστημονικὸν κῦρος αἱ μεταγενέστεραι φιλοσοφικαὶ τῆς Ἑλλάδος σχολαί. Οἱ Πυθαγόρειοι ἐπρώτευσαν χρονολογικῶς, ἀλλ' ἡ σωκρατικη φιλοσοφία ἐδίδαξε τὰς ὑγιεστέρας περὶ οἰκονομικῆς ἀρχάς. Γνῶσταὶ εἶνε αἱ σοβαραὶ τοῦ Ξενοφῶντος πραγματεῖαι περί τε τῆς ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας τῶν Ἀθηναίων οἰκονομίας καὶ τὰ ἄπειρα πλατωνικὰ χωρία, ἐν οἷς προςάγονται θαυμάσιαι περὶ οἰκονομικῶν ἰδέαι. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Πολιτικοῖς πολλάκις λαμβάνει ἀφορμὴν ν' ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ἡμετέρου ζητήματος καὶ ρητῶς ἐκεῖ λέγει, ὅτι: „οὐχ ἡ αὐτὴ τῇ οἰκονομικῇ ἡ χρηματιστικὴ δῆλον· τῆς μὲν γὰρ τὸ πορίσασθαι, τῆς δὲ τὸ χρήσασθαι". Πολὺ βραδύτερον, ὁ Πλούταρχος ἔδωκεν ἄρτιον ὁρισμὸν τῆς ἡμετέρας ἐπιστήμης εἰπών, ὅτι: „καὶ γὰρ περὶ ἀγαθῶν ἡ φρόνησις πραγματεύεται τετραχῶς, ἢ κτωμένη ἀγαθά, ἢ φυλάσσουσα, ἢ αὐξάνουσα, ἢ χρωμένη δεξιῶς· οὗτοι τῆς φρονήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν εἰσι κανόνες, οἷς πρὸς ἀμφότερα χρηστέον." Οἱ ἀγαπήσαντες τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἑλλήνων συγγραφέων καὶ εὑρίσκοντες πάντοτε ἐν αὐτῇ τὴν ὑψηλην ἐκείνην καὶ μορφωτικὴν ἀπόλαυσιν δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς παραθέσεως πλειόνων παραδειγμάτων. Ἀρκεῖ νὰ μάθωσιν οὗτοι, ὅτι τὸ ἔργον τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἑλλήνων ἐτελειοποίησεν ὁ Χριστιανισμός, ἐμπνεύσας εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τᾶς αὐστηρὰς ἀρχὰς τῆς ἐγκρατείας, τῆς ἐργατικότητος, τῆς λιτότητος καὶ τῆς νηφαλίου σωφροσύνης.

Οἱ νεώτεροι χρόνοι εὗρον τὰ πάντα ἕτοιμα πρὸς ὑποκίνησιν τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ ζητήματος, οὗτινος ἡ ἐπίλυσις ἔθεσε τὰς βάσεις τῶν νεωτέρων πολιτειῶν. Οἱ Ἄγγλοι καὶ κατόπιν οἱ Γάλλοι εἶνε οἱ πρακτικοὶ ἀναμορφωταὶ τῆς πολιτικῆς λεγομένης οἰκονομίας. Ἡ ἀναγέννησις τῆς ἐπιστήμης ταύτης καὶ ὁ ἐπακολουθήσας θόρυβος περὶ τὴν ὁμοιόμορφον αὐτῆς πανταχοῦ ἐφαρμογὴν ἀνέκοψεν ἄλλην τινὰ τῶν νεωτέρων κοινωνιῶν τάσιν πρὸς μελέτην τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, καὶ ἔκτοτε ἐν Εὐρώπῃ οἰκονομίαν καλοῦσιν εὐτελῆ συλλογὴν συνταγῶν, ὁδηγιῶν, παραινέσεων πρὸς πλουτισμόν, ἐστερημένον παντὸς ἠθικοῦ γοήτρου.

Ἐπεθύμουν νὰ πεισθῶσιν οἱ Ἀναγνῶσται τῆς ὡραίας „Κλειούς" μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ζήτημα ἐγεννήθη πρώτην φορὰν ἐν Ἀνατολῇ καὶ ὅτι ἑλληνικὸν ἦτο τὸ ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐβλάστησε, καὶ ἑλληνικὴ ἡ γλῶσσα, ἥτις ἡρμήνευσεν αὐτό. Ὅταν δὲ ἀναλογισθῶσιν ὅτι μεταξὺ τῶν πολλῶν πλεονεκτημάτων τὰ ὁποῖα σὺν τῷ χρόνῳ σπέβαλε τὸ ἀτυχὲς ἔθνος μας, δὲν συμπεριλαμβάνονται εὐτυχῶς καὶ αἱ οἰκογενειακαὶ ἀρεταί, θὰ συγκατανεύσωσι βέβαια νά με δικαιώσωσιν εἰς τοὺς ἑξῆς ἰσχυρισμούς μου.

Ἀπὸ τριακονταετίας ἤρχισε νὰ ἐπικρατῇ παρ' ἡμῖν μία παράδοξος ἰδέα, ὅτι τα ἤθη μας ἔγειναν παρανάλωμα τῆς εὐρωπαϊκῆς διαφθορᾶς. Εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῆς ἰδέας ταύτης, νομίζω ὅτι, ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ ἀηδεστάτη ὅσον καὶ γελοία ὄψις τῆς ξένης ἀνατροφῆς, γαλλικῆς ἢ γερμανικῆς, ἀγγλικῆς ἢ κινεζικῆς — ἀδιάφορον —, ἧς τυγχάνουσι τὰ τέκνα πλουσίων τινῶν, τυχαρπάστων δηλ. καὶ ἀμαθεστάτων γονέων. Δὲν εἶνε φρόνιμον νὰ χαρακτηρίζωμεν ὁλόκληρον τὸ ἔθνος ἐκ τῆς τροπῆς, ἣν διὰ προφανεῖς λόγους ἔλαβον τὰ τῆς ἀνατροφῆς ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ κοινωνικῇ τάξει, εἰς ἣν προςκολλῶνται καὶ ἐλαφραί τινες πιθηκιζόντων φάλαγγες ἐκ τῆς μεσαίας. Οὐδὲ ἀποτελεῖ τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ἔθνους ἡ ἐκφυλισθεῖσα μερὶς μιᾶς συνοικισθείσης μάνδρας, ἢ καὶ δύο ἢ καὶ τριῶν, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν πρωτευούσας ἢ μεγαλοπόλεις τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Ἔθιμα παγιωθέντα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τριςχιλιετοῦς καὶ ἑνιαίου πολιτισμοῦ δὲν ἀποβάλλονται διὰ μιᾶς, περισσεύουσι μάλιστα, μεταγγίζονται ἀκόμη καὶ εἰς ξένους λαούς, μεθ' ὧν ἐξ ἱστορικῆς ἀνάγκης ἐπὶ μακρὸν συνανεστράφη ὁ ἑλληνισμός. Εὐχῆς βέβαια ἔργον θὰ ἦτο, τὲν δάνειον τῆς Εὐρώπης πολιτισμὸν νὰ ἐγκολπώμεθα — ὅσοι ἐξ ἡμῶν δύναται καὶ εὐκαιροῦσι πρὸς τοῦτο — ἀφοῦ προηγουμένως δουλίσωμεν αὐτὸν ἐν ἑλληνικῷ ἀποσταλακτηρίῳ; ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἡ μεταβατικὴ τοῦ ἔθνους κατάστασις δὲν παρέχει τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς τοῦτο ἄνεσιν, μὴ ἀνησυχῶμεν, ἀλλ' ἀναμείνωμεν προςεκτικοὶ τὴν κατάλληλον στιγμήν. Ἡ Οἰκονομία ἐν μὲν τῇ θεωρίᾳ πηγάζει ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν συγγραφέων, ἐν δὲ τῇ πράξει μορφοῦται παρὰ τὴν ἑστίαν τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ὅπου ἡ λιτότης καὶ ἡ αὐταπάρνησις ἐπιβάλλεται ὑπὸ προνοητικῆς καὶ ἑλληνικῆς στοργῆς· πᾶσα νόθος διδασκαλία δὲν χωρεῖ ἐκεῖ καὶ ἡ ἐθνικὴ ἀγωγὴ εἶνε καρπὸς τοῦ ὡραίου δένδρου τοῦ ἑλληνισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔσωσε καὶ διεφύλαξε διὰ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Εὐτυχῶς τὰ ξένα παιδαγωγικὰ συστήματα, ἅτινα ἀναγκαστικῶς κυκλοφοροῦσι παρ' ἡμῖν, δὲν ἀναγράφουσι καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Οἰκονομίας, ἐπειδὴ δὲ θᾶττον ἢ βράδιον θὰ ἀποκατασταθῇ πάλιν ἐν Ἑλλάδι καθαρῶς ἑλληνικὴ παιδεία, τότε θὰ καταφανῇ ἡ ἀνάγκη τῆς φειδωλῆς καὶ πεφωτισμένης διδασκαλίας τῆς οἰκιακῆς οἰκονομίας, τὴν χρησιμότητα τῆς ὁποίας πολλαχῶς μέχρι τοῦδε συνέστησεν ὁ γράφων τὰς γραμμὰς ταύτας. Ἡ τέχνη αὕτη εἶνε γνησίως ἑλληνική, εἶνε ἐν τῶν γνωρισμάτων τῆς καταγωγῆς ἡμῶν. Εἰδικώτερον μάθημα διὰ τὰς ἑλληνίδας δὲν ὑπάρχει, καὶ ἂς μὴ θεωρῶμεν ὡς λόγον ἐπαρκῆ τῆς παρ' ἡμῖν ἐλλείψεώς του τὴν μὴ ἀναγραφὴν αὐτοῦ ἐν γερμανικοῖς Παρθεναγωγείοις. Σοφοὶ Γερμανοὶ ἢ ἄσοφοι Κινέζοι δὲν εἶνε ἀκίνδυνον νὰ θεωρῶνται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα οἱ καταλληλότεροι εἰςηγηταὶ ἐκπαιδευτικῶν παρ' ἡμῖν καινοτομιῶν ἢ ἀπαγορεύσεων. Τὸ ἔθνος ἀπεκδέχεται τὴν σωτηρίαν του ἐκ τῆς ἐγχωρίου πείρας, ἥτις καὶ μόνη δύναται νὰ χειρισθῇ ἀκινδύνως τὰ ξένα φῶτα, καὶ τοῦτο ἐν ἀνάγκῃ μόνον. Ὤμεν καὶ μείνωμεν Ἕλληνες!

Η ΔΥΣΤΥΧΙΣΜΕΝΗ.

(*Δίγημα.*) (*συνέχεια.*)

— Αὐτὸ εἶνε σωστό· πρὸ πάντων εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἠθικῆς δὲν συμφωνοῦν αἱ ἰδέαι μας καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ συμφωνήσουν, ἀπεκρίθη ἡ Σουσσάνα, καὶ ἀπειλητικῶς συνεστάλησαν αἱ ὀφρῦς της καὶ πάλιν ἤρχισαν τὰ χείλη της ἐλαφρῶς νὰ τρέμωσι.

— Βέβαια, βέβαια! ἐξηκολούθησεν ὁ κύριος Ῥάτς. Δὲν εἶμαι φιλόσοφος! Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ φθάσω εἰς τὸ ὕψος τῆς *ἰδικῆς* σας Ἠθικῆς! Εἶμαι κοινὸς μόνον ἄνθρωπος, δοῦλος τῶν προλήψεών μου — καὶ οὐδὲν πλέον!

Καὶ πάλιν ἐμειδίασεν ἡ Σουσσάνα.

— Νομίζω, κύριε Δαμιανέ, ὅτι ὑπῆρξέ ποτε ἐποχή, καθ' ἣν καὶ σεῖς ἠδύνασθε νὰ φανῆτε ἀνώτερος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον τώρα ἀποκαλεῖτε προλήψεις.

— Καὶ πῶς αὐτό; Τί θέλετε νὰ 'πῆτε μὲ τοῦτο; Δὲν σᾶς ἐννοῶ.

— Δὲν μ' ἐννοεῖτε; Εἴσθε ἄρά γε τόσον ἐπιλήσμων;

Ὁ κύριος Ῥάτς κατελήφθη ὑπὸ ταραχῆς.

— Ἐγώ; . . . ἐγώ; . . . ἐπανέλαβε. Ἐγώ; . . .

— Μάλιστα σεῖς, κύριε Δαμιανὲ Ῥάτς!

Βραχεῖα σιγὴ ἐπῆλθε.

— Ἀλλὰ νὰ σοῦ 'πῶ, νὰ σοῦ 'πῶ, εἶπεν ὁ κύριος Ῥάτς, πῶς τολμᾷς τόσον ἀναιδῶς . . .

Τότε αἴφνης ἐσηκώθη ἀπὸ τῆς θέσεώς της ἡ Σουσσάνα. Αἱ χεῖρές της ἐκράτουν ἀκόμη τοὺς ἀγκῶνας καὶ τοὺς συνέσφιγγον ἔτι περισσότερον, ἐν ᾧ οἱ δάκτυλοί της παίζοντες ἐκινοῦντο τῇδε κἀκεῖσε. Τοιουτοτρόπως ὑπῆγε καὶ ἐστάθη πρὸ τοῦ Ῥάτς καὶ ἐφαίνετο ὡράν νὰ τὸν προεκάλει εἰς ἀγῶνα, ὡράν νὰ ἤθελε νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ. Τὸ πρόςωπόν της εἶχε μεταβληθῆ· διὰ μιᾶς ἐν ροπῇ ὀφθαλμοῦ εἶχε κατασταθῆ ἐκτάκτως ὡραῖον, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως φοβερόν, οἱ ζοφεροὶ ὀφθαλμοί της ἐξέπεμπον ζωηρὰν καὶ φυχρὰν λάμψιν — τὴν λάμψιν τοῦ χάλυβος, καὶ τὰ πρὸ ὀλίγου τρέμοντα χείλη της εἶχον συμπιεσθῆ καὶ προςέλαβον ἤδη χαρακτῆρα μίσους ἀμειλίκτου. Ἡ Σουσσάνα προεκάλει τὸν Ῥάτς εἰς τὴν πάλην, ἀλλ' αὐτὸς ἔγινεν αἴφνης ἄφωνος, ἀνίσχυρος καὶ συνεσταλμένος μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω. Ὁ ἀπόμαχος τοῦ χίλια ὀκτακόσια δώδεκα εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ φόβου.

Βραδέως περιέφερεν ἡ Σουσσάνα τοὺς ὀφθαλμούς της ἀπὸ τοῦ Ῥάτς πρὸς ἐμέ, ὡςανεὶ μ' ἐπεκαλεῖτο ὡς μάρτυρα τοῦ θριάμβου της καὶ τῆς ταπεινώσεως τοῦ ἐχθροῦ αὐτῆς. Μίαν φορὰν ἀκόμη ἐμειδίασε καὶ κατόπιν σπεύδουσα ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

Ἀκίνητος ἔμεινεν ἀκόμη ἐπί τινα χρόνον ὁ ἀπόμαχος καθήμενος ἐπὶ τῆς ἕδρας του. Τέλος ὅμως, ὡςὰν νὰ εἶχε μετακαλέσει εἰς τὴν μνήμην του τὸ λησμονηθὲν ἦθος, ἀπέσεισε τὴν ἀκινησίαν ταύτην, ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς θέσεώς του, μ' ἔκρουσεν ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ ἐξερράγη εἰς τὸν συνήθη του σαρδώνιον γέλωτα.

— Χάχαχά! Αὐτὸ εἶνε πολὺ νόστιμο! Πραγματικῶς πολὺ νόστιμο! Περισσότερο τώρα ἀπὸ δέκα χρόνια ζοῦμε μαζῆ μ' αὐτὴ τὴν κόρη καὶ ἀκόμη δὲν ἔμαθεν ἕως τώρα νὰ καταλαβαίνῃ, πότε ἀστειεύομαι καὶ πότε ὁμιλῶ σπουδαίως! Καὶ σεῖς ἀκόμη, ἀγαπητέ μου, φαίνεσθε εἰς ἀμφιβολίαν περὶ ἐμοῦ . . . χάχαχά! Καθαρὰ ἀπόδειξις ὅτι ἀκόμη δὲν ἐγνωρίσατε τὸν γέρο Ῥάτς!

— Ὄχι . . . . τώρα σὲ γνωρίζω, διεννοήθην μετά τινος φρίκης καὶ βδελυγμίας.

— Ἐμένα τὸ γέρο δὲν γνωρίζετε ἀκόμη, ἐπανέλαβε συνοδεύων με εἰς τὸν προθάλαμον καὶ τρίβων τὴν γαστέρα του. Εἶμαι ἄνθρωπος πολυπαθής, ἀλλὰ μὲ ἀγαθωτάτην καρδίαν . . . χάχαχά! Μὰ τὴν ἀλήθεια, μὲ ἀγγελικὴν καρδίαν!

Τρέχων κατ' ἴδιον τὴν κλίμακα διὰ νὰ φθάσω εἰς τὴν ὁδὸν καὶ νὰ ἀπομακρυνθῶ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον ἀπὸ τὸν „ἀγαθώτατον" τοῦτον ἄνθρωπον.

XIV.

— Ὅτι μισοῦνται ἀναμεταξύ των εἶνε φαγερόν, ἐσκεπτόμην κατ' ἰδίαν ὅτε ἐπέστρεψα εἰς τὸ οἴκημά μου. Ἐπίσης βέβαιον εἶνε, ὅτι αὐτὸς μὲν εἶνε ἕνας ἄθλιος καὶ ἐλεεινὸς ἄνθρωπος, αὐτὴ δὲ μία καλὴ κόρη. Ἐν τούτοις τί ἄρά γε νὰ συνέβη μεταξύ των; Ποία εἶνε ἡ αἰτία τοῦ μίσους τούτου; Ποία ἡ ἔννοια τῶν ὑπαινιγμῶν ἐκείνων; Καὶ πῶς διὰ μιᾶς ἀνεφλέγετο τὸ ἐσωτερικὸν πῦρ! Πόσον ἀσήμαντος καὶ μικρὰ ἦτον ἡ ἀφορμή!

Τὴν ἑπομένην ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν μετὰ τοῦ Φουστῶφ νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ θέατρον διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν ὑθροποιὸν Στσέπκιν εἰς τὴν ὑπὸ

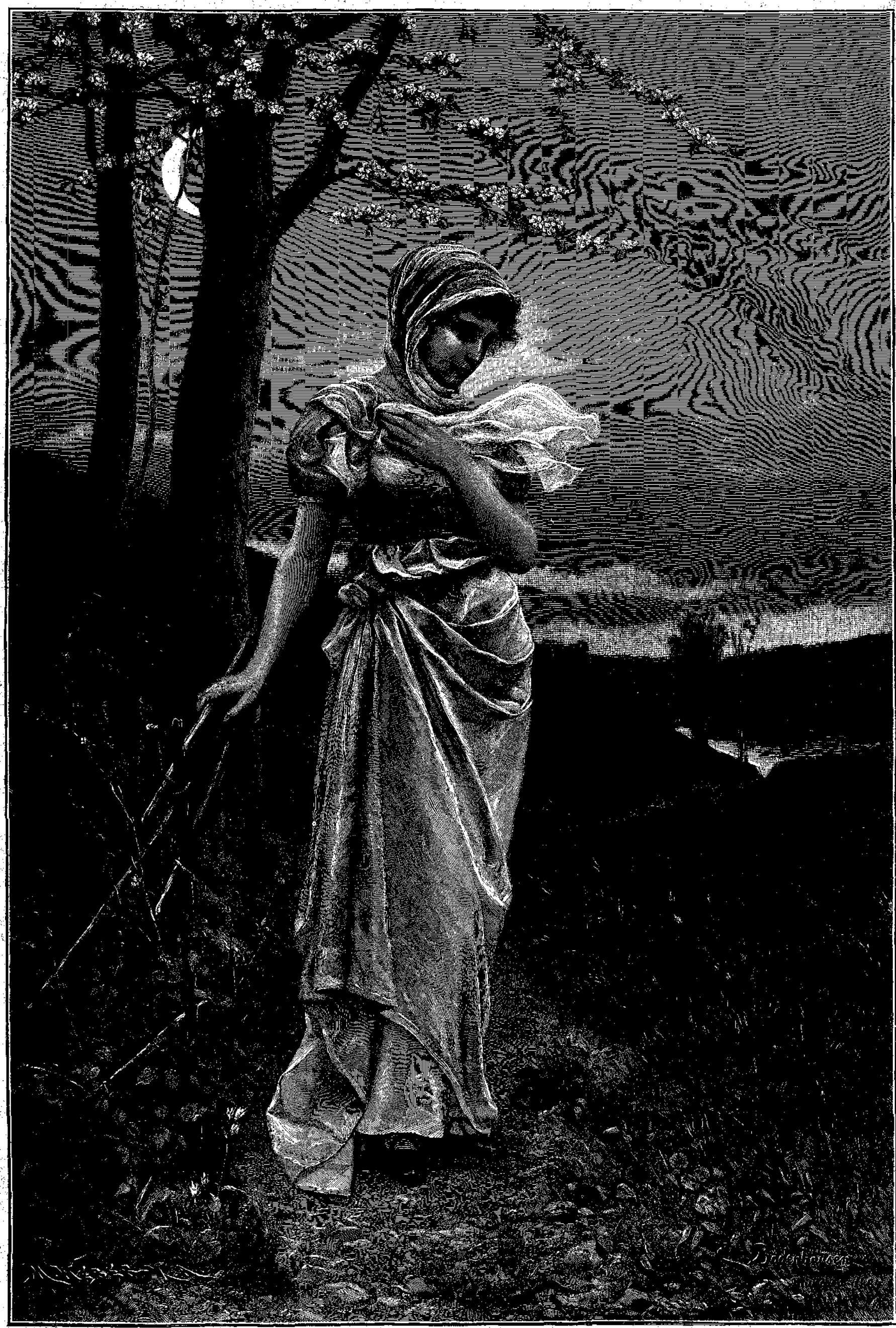

Η ΑΝΟΙΞΙΣ.

Ελαιογραφία τοῦ ΜΠΟΔΕΓΧΑΟΥΖΕΝ ἐν Μονάχῳ. Ξυλογραφία Max Weber ἐν Βρυξέλλαις.

Γριδογαίδωφ κωμῳδίαν: „Τὸ δυςτύχημα τοῦ νὰ ἦνέ τις φρόνιμος ἄνθρωπος". Αὐτὴ ἡ κωμῳδία, ἀφ' οὗ προηγουμένως εἶχε παραμορφωθῆ διὰ τῆς φαλίδος τῆς βιβλιοκρισίας, παρεδόθη πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ κοινόν. Οἱ ἠθοποιοὶ οἱ ὑποκρινόμενοι τὸν Φαμουσώφ καὶ τὸν Σκαλασοὺβ ἐχειροκροτήθησαν φρενητιωδῶς, τώρα ὅμως δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τίς τῶν ἠθοποιῶν παρέστησε τὸν Τσάτσκην, ἀλλὰ δὲν ἐλησμόνησα ὅτι τὸ πρόςωπον τοῦτο παρεστάθη λίαν ἡλιθίως. Κατὰ πρῶτον ἐφάνη οὗτος ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐν οὐγγρικῇ στολῇ μὲ ὑποδήματα καὶ φούντας ἐπ' αὐτῶν, εἶτα ἐνδεδυμένος φράκον χρώματος, κατὰ τὸν τότε ἐπικρατοῦντα συρμόν, „flamme de punch", καὶ αὐτὸ τὸ φράκον τοῦ ἐπήγαινε καθὼς καὶ τοὺς γέροντας ἐπιστάτας μας. Ἄλλως τε ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη, ὅτι ὁ χορὸς εἰς τὴν τρίτην πρᾶξιν μᾶς ἔφερεν εἰς ἔκστασιν. Βεβαίως, τοιαῦται ὀρχηστικαὶ κινήσεις οὐδέποτε ἔγιναν οὔτω εἰς τὴν πραγματικότητα, ἀλλὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοιοῦτος ἐπεκράτει συρμὸς καὶ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, πιστεύω, ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀπαράλλακτα ὡς καὶ τότε χορεύουσιν. Εἷς ἐκ τῶν θεατῶν ἀνεπήδησεν ὑψηλὰ ἐκ τῆς θέσεώς του, ἐν ᾧ ἡ περροῦκά του ἐκυμάτιζε καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὅπερ φυσικῶς προὐκάλεσεν εἰς τὸ δημόσιον ἀπερίγραπτον θυμηδίαν.

Ἀπερχόμενοι ἐκ τοῦ θεάτρου συνηντήσαμεν εἰς τὸν διάδρομον τὸν Βίκτορα.

— Ἀ, καὶ σεῖς ἦσθε εἰς τὸ θέατρον! ἐφώνησε κινῶν τοὺς βραχίονάς του. Καὶ πῶς ἔγινεν, ἐγὼ νὰ μὴ σᾶς ἰδῶ; Χαίρω πολὺ ὅτι σᾶς συνηντησα. Τώρα πρέπει νἀλθητε νὰ φᾶμε μαζῆ. Ἐλᾶτε, ἐγὼ κερνῶ!

Ὁ νέος Ῥὰτς ἐφαίνετο λίαν συγκεκινημένος, σχεδὸν ἐνθουσιασμένος μάλιστα. Οἱ μικροὶ ὀφθαλμοί του ἐκινοῦτο ἀνησύχως τῇδε κἀκεῖσε· προςεπάθει νὰ μειδιᾷ φιλοφρόνως· ἐπὶ τοῦ προςώπου του ἐφαίνοντο ἐρυθραὶ κηλίδες.

— Καὶ εἰς ποῖον χαρμόσυνον συμβὰν χρεωστοῦμεν αὐτὰ σήμερον; ἠρώτησεν ὁ Φουστῶφ.

— Εἰς ποῖον συμβάν; Νὰ . . . τί λέτε 'ς αὐτὸ ἀπάνω;

Ὁ Βίκτωρ μᾶς ἔφερεν εἴς τινα γωνίαν καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου ὁλόκληρον δέμα ἐρυθρῶν καὶ κυανῶν, τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τραπεζωιῶν γραμματίων, τὰ ὁποῖα πλήρης χαρᾶς ἐπεδείκνυε, σείων αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα.

Ὁ Φουστῶφ ἐξεπλάγη.

— Τόσον ἐλευθέριος ἔγινεν ὁ πατέρας σας;

Ὁ Βίκτωρ ἐκάγχασε.

— Αὐτὸς καὶ ἐλευθέριος! Σήμερα τὸ πρωῒ τοῦ 'ζήτησα χρήματα. Καὶ τί νομίζετε ὅτι μοῦ ἀπεκρίθη ὁ ἐξηνταβελώνης; „Γιὰ δές, αὐτὴν τὴν φορὰ σοῦ πληρόνω ἀκόμη τὰ χρέη σου. Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν εἰκοσιπέντε ρουβλίων!" Ἀκοῦτε — συμπεριλαμβανομένων! Ὄχι, ἀγαπητέ μου, αὐτὸ τὸ δῶρο τῶκαμε 'ςτὸ κακόμοιρο ἐμένα ὁ Θεός. Παρουσιάσθη μία λαμπρὰ περίστασις.

— Ἐλᾶτε κἀνένα; ἠρώτησεν ἀδιαφόρως ὁ Φουστῶφ.

Ῥὰτς ὁ νειότερος συνέστειλε τὰς ὀφρῦς.

— Νὰ κλέψω! Ποιὸς 'μπορεῖ νὰ σκεφθῆ ἀμέσως τὸ κλέψιμο! Τὰ ἐκέρδησα, τὰ ἐκέρδησα ἀπὸ ἕνα ἀξιωματικόν, ἀπὸ ἕνα ἀξιωματικὸν τῆς φρουρᾶς! Χθὲς μόλις ἔφθασεν ἀπὸ τὴν Πετρούπολιν. Καὶ τί περίεργος φορὰ τῆς τύχης ἦτον ἐκείνη! Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ σᾶς διηγηθῶ τὸ ἐπεισόδιον . . . ἐδῶ ὅμως 'ποῦ μένομεν, κύριοι, δὲν εἶνε εὐχάριστον. Ἂς πᾶμε εἰς τοῦ Γιάρ, δύο βήματα μακρὰν ἀπὸ ἐδῶ. Καθὼς τὰ εἴπαμε τώρα, ἐγὼ σᾶς κερνῶ!

Ἴσως ἔπρεπε ν' ἀποποιηθῶμεν τὴν προςφορὰν του, ἐν τούτοις χωρὶς νὰ εἴπωμεν λέξιν ἐπήγομεν μετ' αὐτοῦ.

XV.

Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Γιὰρ ἐζητήσαμεν ἰδιαίτερον δωμάτιον, ὅπου ἐφάγομεν καὶ παρηγγείλαμεν νὰ „μᾶς φέρουν" καὶ καμπανίτην. Ὁ Βίκτωρ μᾶς διηγήθη λεπτομερῶς μὲ πόσον εὐχάριστον τρόπον συνέλαβε τὸν λίαν ἀξιαγάπητον ἐκεῖνον ἀξιωματικὸν τῆς φρουρᾶς καὶ ἔκαμε γνωριμίαν μετ' αὐτοῦ, ὅςτις ἦτο μὲν ἀπὸ καλὴν οἰκογένειαν, ἀλλὰ δὲν εἶχε „κεφάλι". Πῶς αὐτός, ὁ ἀξιωματικὸς δηλαδή, ἔτυχε νὰ κάμῃ εἰς αὐτόν, τὸν Βίκτορα, τὴν πρότασιν νὰ παίξουν μὲ παλαιὰ χαρτιὰ μία παρτίδα *πρέφα* ὑπὸ τὸν ὅρον ὁ μὲν ἀξιωματικὸς νὰ παίξῃ εἰς τὴν τύχην τῆς ἀγαπητῆς του Εὐφημίας, ὁ δὲ Βίκτωρ εἰς τὴν ἰδικήν του τύχην, καὶ πῶς ἐπὶ τέλους ἦλθον εἰς μέσον καὶ τὰ στοιχήματα.

— Καὶ μὲ ὅλα αὐτά, ἀνεφώνησεν ὁ Βίκτωρ κρούων τὰς χεῖρας, εἰς τὴν τσέπη μου εἶχον μόνον ἓξ ρούβλια. Φαντασθῆτε τί θέσις! Καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν ὁλόενα ἔχανα. Τί κατάστασις! Αἴφνης ὅμως, δὲν ἠξεύρω πῶς, ἤρχισε νὰ μ' εὐνοῇ ἡ τύχη. Ὁ ἀντικρυνός μου δὲν 'μποροῦσε πλέον νὰ βασταχθῇ, — μὲ μίαν λέξιν ἔχασε σωστὰ ἑπτακόσια πεντήκοντα ρούβλια! Μὲ προεκάλεσε νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸ παιγνίδι, — ἀλλ' ἐγὼ στάσου! ἐσκέφθην, μὴ γίνεσαι τόσο βλᾶκας· τέτοια εὐλογία τοῦ θεοῦ δὲν πρέπει κἀνεὶς νὰ καταχρᾶται. Ἔβαλα τὸ λοιπὸν εἰς τὴν τσέπη τοὺς παράδες μου καὶ τῶκοψα λάσκη! . . . Κ' ἔτση ποῦ λὲς τώρα δὲν εἶμαι ἀναγκασμένος κάθε ὥρα νὰ παρακαλῶ τὸν γέρο καὶ 'μπορῶ τοὐλάχιστον καὶ μὲ τοὺς ἄλλους συμμοιτητάς μου νὰ διασκεδάσω . . . Ἀ! σύ, γκαρσόν! Ἀκάμη μιὰ μποτίλια! Ἂς συγκρούσωμεν, κύριοι, τὰ ποτήρια!

Συνεκρούσαμεν μετ' αὐτοῦ τὰ ποτήρια καὶ ἐξηκολουθοῦμεν νὰ πίνωμεν καὶ νὰ γελῶμεν, ἂν καὶ ἡ διήγησίς του δὲν μᾶς εὐηρέστησε, καθὼς καὶ οὐδ' αὐτὴ ἡ συναναστροφή του. Προςεπάθει νὰ φανῇ φιλόφρων καὶ εὐτράπελος καὶ ἐλευθέριος, τοιουτοτρόπως ὅμως καθίστατο ἔτι μᾶλλον ἀπεχθέστερος. Τέλος παρετήρησεν ὁ Ῥὰτς ὁ νεώτερος ὁποίαν ἐντύπωσιν εἶχε κάμει εἰς ἡμᾶς καὶ ἤρχισεν ἀμέσως νὰ σκυθρωπάζῃ. Ἔγινεν ὀλιγόλογος καὶ τὰ βλέμματά του ἐζοφοῦντο διαρκῶς. Ἤρχισε νὰ χασμᾶται, εἶπεν ὅτι ἐνύσταζε καὶ ἔλεγε βλασφημίας καὶ ὕβρεις κατὰ τοῦ ὑπηρέτου κατὰ τὸν ἰδιάζοντα αὐτῷ βάναυσον τρόπον, διότι εἶχεν ἐμφραχθῆ ὁ σωλὴν τῆς καπνοσύριγγός του. Αἴφνης, λαβὼν προκλητικὸν ἦθος ἐστράφη ἀγρίως πρὸς τὸν Φουστῶφ.

— Γιὰ νὰ σᾶς 'πῶ, κύριε Φουστῶφ, εἶπε· δὲν μοῦ λέτε, παρακαλῶ, διὰ τί μὲ περιφρονεῖτε;

— Πῶς ἔτση; ἀπεκρίθη ὁ φίλος μὴ ἠξεύρων ἀμέσως τί ν' ἀπαντήσῃ.

— Λέτε σεῖς ὅσο θέλετε „πῶς ἔτση;" . . . Τὸ ἐννοῶ πολὺ καλὰ καὶ τὸ γνωρίζω, ὅτι μὲ περιφρονεῖτε, τὸ ἴδιο κάμνει καὶ αὐτὸς ἐδῶ ὁ κύριος (δεικνύων ἐμὲ διὰ τοῦ δακτύλου του). Ὡςὰν τάχα σεῖς νὰ διακρίνεσθε ἐπὶ μεγάλῃ ἠθικότητι! Καὶ σεῖς εἶσθε δὰ *λέρα* ἴσως χειρότερη ἀπὸ ἡμᾶς. Στὰ δολὰ εὔκολα εἶνε κἀνεὶς νὰ φαρεύῃ — γνωρίζετε αὐτὴν τὴν παροιμία;

Ὁ Φουστῶφ ἔγινεν ἐρυθρὸς ὡς ἰνδικὸς σλέκτωρ.

— Τί θέλετε νὰ 'πῆτε μὲ αὐτό; ἠρώτησε.

— Θέλω νὰ 'πῶ ὅτι δὲν εἶμαι ἀκόμη τυφλός, ἀλλὰ βλέπω πολὺ καλὰ τί συμβαίνει γύρω μου, ὅτι βλέπω πῶς περιτριγυρίζετε τὴν ἀδελφή μου, — καὶ δὲν ἔχω τίποτε ν' ἀντείπω. Διότι πρῶτον αἱ ἀρχαί μου δὲν εἶνε τοιαῦται, καὶ δεύτερον ἡ ἀδελφοῦλά μου Σουσσίκα 'πέρασεν ἤδη ὅλα αὐτὰ τὰ παθήματα . . . . Ἤθελα μόνον νὰ μάθω διὰ τί σεῖς μὲ περιφρονεῖτε.

— Καὶ σεῖς ὁ ἴδιος δὲν ἠξεύρετε τί φαφλατίζετε αὐτοῦ! ἐσεῖς εἶσθε δὰ μεθυσμένος! εἶπεν ὁ Φουστῶφ καὶ κατεβίβασεν ἀπὸ τοῦ τοίχου τὸν 'μανδύαν του. Μόλις ἠπάτησεν ἕνα βλακέντιον εἰς τὸ παιγνίδι καὶ ἀρχίζει ἀμέσως νὰ φλυαρῇ καὶ νὰ λέγῃ, ὁ διάβολος πλέον 'ξεύρει, τί ἀνοησίαις!

Ὁ Βίκτωρ ἔμεινεν ἐξηπλωμένος ἐπὶ τοῦ ἀναπλίντρου καὶ ἐκίνει μόνον τοὺς κρεμαμένους πόδας του.

— Ἠπάτησα! Διὰ τί τότε ἐπίετε τὸ κρασί; Μὲ τὰ κερδηθέντα χρήματα τὸ ἠγόρασα. Ἐγὼ ὅμως δὲν ἔχω κἀνένα λόγον νὰ σᾶς εἴπω φέμματα. Μήπως ἐγὼ πταίω, ἂν ὁ προηγούμενος βίος τῆς Σουσσάνας . . .

— Σιώπησε! ἀνέκραξεν ὁ Φουστῶφ, σιώπησε . . εἰδὲ μή . . .

— Εἰ δὲ μὴ τί;

— Θὰ τὸ μάθετε μετ' ὀλίγον. Ἔλα, Πέτρε!

— Ἀχά! ἐξηκολούθησεν ὁ Βίκτωρ. Ὁ μεγαλόψυχος ἱππότης τρέπεται εἰς φυγήν. Αὐτὸ θὰ 'πῇ ὅτι δὲν ὑποφέρει νὰ μάθῃ τὴν ἀλήθειαν. Εἶνε φανερὸν πλέον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια τῷ εἶνε πολὺ δυςάρεστος.

— Μά, Πέτρε, ἔλα ἐπὶ τέλους, ἐπανέλαβεν ὁ Φουστῶφ ἀπωλέσας ὅλην του τὴν ψυχραιμίαν καὶ ἀταραξίαν. Δὲν ἁρμόζει πλέον εἰς ἡμᾶς νὰ μένωμεν πλησίον τοῦ ἐλεεινοῦ αὐτοῦ τραμπούκου!

— Αὐτὸς ὁ τραμποῦκος δὲν σᾶς φοβεῖται . . . τὸ ἀκοῦτε; ἐφώνησεν ὁ Βίκτωρ κατόπιν μας. Αὐτὸς ὁ τραμποῦκος σᾶς περιφρονεῖ, σᾶς περι—φρο—νεῖ! Τὸ ἀκοῦτε;

Εἰς τὴν ὁδὸν ὁ Φουστῶφ τόσον ἐβιάζετο, ὥςτε μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθουν νὰ τὸν ἀκολουθῶ. Αἴφνης ἐστάθη καὶ ἐστράφη ἀμέσως πρὸς τὰ ὀπίσω.

— Ποῦ πάλιν πηγαίνεις; τὸν ἠρώτησα.

— Θέλω ἐπὶ τέλους νὰ μάθω τί τὸ κτῆνος αὐτὸ . . . εἰς τὴν μεθην. Κύριος οἶδε τί 'μπορεῖ . . . Ἀλλὰ σὺ μὴ ἔρχεσαι μαζῆ μου . . . Αὔριον θὰ ἐπανιδωθῶμεν. Καλὴν νύκτα!

Καὶ ὀλίγας μοι ταχέως τὴν χεῖρα ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Γιάρ.

Τὴν ἐπιοῦσαν δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐπισκεφθῶ τὸν Φουστῶφ καὶ ὅτε μετὰ δύο ἡμέρας εἰςῆλθον εἰς τὸ οἰκημά του, μοὶ εἶπον ὅτι ἀνεχώρησεν εἰς τὸ κτῆμα τοῦ θείου του, κείμενον οὐχὶ μακρὰν τῆς Μόσχας.

Ἠρώτησα ἂν ἀφῆκε σημείωσίν τινα δι' ἐμέ, ἀλλ' οὐδὲν εὑρέθη. Κατόπιν ἠρώτησα τὸν ὑπηρέτην, ἂν ἐγνώριζε πόσας ἡμέρας εἶχε σκοπὸν ὁ κύριός του νὰ μείνῃ εἰς τὴν ἐξοχήν.

— Θαρρῶ πῶς ἔτση ἀπάνω κάτω ἕως δεκαπέντε ἡμέραις . . . ἴσως καὶ περισσότερο, ἀπεκρίθη οὗτος.

Διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον ἐζήτησα τὴν διεύθυνσιν τοῦ Φουστῶφ καὶ ἐπανῆλθον οἴκαδε βεβυθισμένος εἰς βαθείας σκέψεις.

Ἡ ἀπροςδόκητος αὕτη ἐκ Μόσχας ἀναχώρησις ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος ἀπησχόλει τὸ πνεῦμά μου τόσον, ὥςτε ἐπὶ τέλους δὲν ἤξευρον πλέον τί νὰ ὑποθέσω περὶ ὅλης τῆς ἱστορίας. Μετὰ τὸ γεῦμα καὶ ἡ καλή μου θεία μοὶ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν ὅτι κάθημαι καὶ βλέπω τὰ φαγητά καὶ λάχανα ὡςὰν νὰ ἔβλεπον πρώτην ἤδη φορὰν αὐτὰ τὰ πράγματα. „Πέτρε, vous n'êtes pas amoureux?" ἀνεφώνησεν ἐπὶ τέλους ἀφ' οὗ ἀπεμάκρυνε τὰς κυρίας τῆς συναναστροφῆς της.

Ἀλλ' ἐγὼ τὴν καθησύχασα. Ὄχι, δὲν ἤμην ἐρωτευμένος.

[*Κατὰ τὸν Τουργένιεφ.*] (*Ἐπεται συνέχεια.*)

ΠΟΙΚΙΛΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Ἡ μυϊκὴ δύναμις τῶν ἐντόμων. Ὀλίγα ζῷα ὑπάρχουσιν ἔχοντα τόσον ἀνεπτυγμένην τὴν δύναμιν τῶν μυῶνων των ὅσον τὰ ἔντομα. Τοῦτο φαίνεται ὅτι πρώτην φορὰν παρετήρησεν ὁ Πλίνιος, διότι ἐν τῇ φυσικῇ του ἱστορίᾳ λέγει περὶ τῶν μυρμήκων, ὅτι ἐν σχέσει πρὸς τὸ μικρόν των σῶμα ἔχουσι τεραστίαν ῥώμην. Ὁ ψύλλος, ὅςτις ἔχει μῆκος μόνον 3 ὑποχιλιομέτρων τὸ πολύ, δύναται νὰ κάμῃ ἅλματα μήκους ἑνὸς μέτρου καὶ πλέον, ἐὰν δὲ ὁ πάνθηρ, τὸ εὐκινητότατον ἴσως τῶν σπονδυλωτῶν ζῴων, ἔπρεπεν ἀνάλογον πρὸς τὸν ψύλλον ν' ἀναπτύσσῃ δύναμιν τῶν μυῶνων, ὤφειλε δι' ἑνὸς ἅματος νὰ φθάνῃ εἰς ἀπόστασιν χιλίων μέτρων. Καὶ τὸ ἔτι περιεργότερον εἶνε, ὅτι ἡ μυϊκὴ αὕτη τῶν ἐντόμων δύναμις φαίνεται αὐξανομένη ὅσῳ μικρότερα εἶνε καὶ τὰ ζωύφια ταῦτα. Ὁ ἐν Βρυξέλλαις φυσιοδίφης Πλατὼ ἐμελέτησε λίαν ἐμβριθῶς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἐκ δὲ τῶν πολυειδῶν του παρατηρήσεων μεταφέρομέν τινας ἐνταῦθα χάριν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν. Ἡ ἑλκτικὴ δύναμις ἑνὸς ἡλικιωμένου ἀνθρώπου ἀνέρχεται περίπου εἰς 50 χιλιόγραμμα, τὸ δὲ βάρος τοῦ σώματός του κατὸ μέσον ὅρον συμπροσοῦται εἰς 65 χιλιόγραμμα, ὥςτε ἡ σχέσις μεταξὺ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ βάρους τοῦ σώματός του εἶνε μόνον ὡς 1 : 0,76. Διὰ τὸν ἵππον ἡ διαφορὰ αὕτη μεταξὺ δυνάμεως καὶ βάρους εἶνε ἔτι μικροτέρα, ἤτοι μόνον 0,68. Ἀλλὰ πόσον ἀνατρέπεται ἡ ἀναλογία αὕτη εἰς τὴν μηλολόνθην, ἥτις δύναται νὰ σύρῃ βάρος δεκατετράκις μεγαλείτερον τοῦ ἰδίου σώματος. Ἕτερα εἴδη χρυσαλλίδων δύνανται νὰ σύρωσι βάρος ἔτι τούτου μεγαλείτερον, παρετηρήθη δὲ ὅτι ὁ κάνθαρος δύναται νὰ ἐγείρῃ ὄγκον 42 φορὰς βαρύτερον τοῦ ἰδίου σώματος. Οὐχὶ ἐλάσσων εἶνε ἡ ῥώμη τῶν μικρῶν τούτων ζῴων, ὅπως ἀπωθῶσι μακρὰν αὐτῶν βάρη μεγάλα καὶ ὅλως δυςανάλογα πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σώματός των. Καὶ ἐν τούτοις αἱ δεσμίδες τῶν μυῶνων των μὴ συνενούμεναι, ὡς παρὰ τοῖς ἀρθρωτοῖς, εἰς μείζονας δέσμας, ἀλλ' ἐλευθέρως καὶ αὐτοτελῶς ἐνεργοῦσαι, εἶνε τὸ μέγεθος λίαν μικραί, καίτοι πολυπληθεῖς.

Ὅλου τοῦ κόσμου τὴν περιέργειαν ἐκίνησε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν παράδοξόν τι στοίχημα τοῦ δουκὸς Queensbury. Ἐστοιχημάτισεν ὅτι ἐν ᾗ περιπτώσει γῆνες ἀπόστασιν 20 ἀγγλικῶν μιλίων δὲν ἤθελον διατρέξει ταχύτερον ἰνδικῶν ἀλεκτρυόνων, ἤτο πρόθυμος νὰ χάσῃ 10,000 λίρας στερλίνας. Ἡ πρότασις ἀμέσως ἐγένετο δεκτὴ καὶ ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν, διότι οὐδεὶς ἐπίστευεν ὅτι ὁ δοὺξ ἤθελε κερδήσει τὸ στοίχημα. Ἅπαντες οἱ περὶ τὸν δοῦκα ἠκολούθουν τὰς ἀγέλας τῶν ἀγωνιστῶν, περὶ δὲ τὸ ἑσπέρας οἱ ἰνδικοὶ ἀλέκτορες εἶχον ἤδη προτρέξει τῶν γηνῶν εἰς ἀπόστασιν πέντε μιλίων. Ὅταν ὅμως μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔφθασαν εἰς τὸ δάσος, ἀμέσως ἅπαντες ἀνεπέτασαν καὶ ἐκάθησαν ἐπὶ τῶν δένδρων, ἀφ' ὧν κατ' οὐδένα τρόπον συγκατένευον νὰ κατέλθωσιν. Οἱ γῆνες ὅμως ἐξηκολούθουν νὰ κινῶνται βραδέως καὶ νὰ προχωρῶσι, περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον ἔφθασαν εἰς τὸ τέρμα τῆς κοπιώδους ὁδοιπορίας των. Τοιουτοτρόπως ἐκέρδησεν ὁ δοὺξ, ὅςτις προεγίνωσκεν ὅ,τι ἔμελλε νὰ συμβῇ.

Πολλὰ ἐμυθολογήθησαν καὶ μυθολογοῦνται σκόμη περὶ τῆς ἡλικίας τῶν δένδρων, ὅλος δὲ ὁ κόσμος πιστεύει, ὅτι δὲν εἶνε ὀλίγα τὰ δένδρα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα φέρουσιν ὁλοκλήρους χιλιετηρίδας ἐπὶ τῆς ῥάχεώς των — ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῶν κλάδων των. Σπουδαῖός τις ὅμως γερμανὸς δασονόμος, ὅλον του τὸν βίον κατατρίψας εἰς τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος τούτου, ἔχει πάντη ἐναντίαν γνώμην καὶ λέγει ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἱστορικὸν λεγόμενον δένδρον, ἐν Γερμανίᾳ τοὐλάχιστον, ἔχον ἡλικίαν ἄνω τῶν 700—800 ἐτῶν, καὶ τοῦτο ἐν ὑγιεῖ καταστάσει. Τὰ τοιαῦτα δένδρα εἶνε πάντοτε ἐφθαρμένα καὶ δὲν ἀναδίδουσι πλέον κλάδους. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ ζήτημα περὶ τῶν ὁρίων τῆς ὑγείας τῶν γερμανικῶν δένδρων, ὀφείλομεν ἐκ πρώτης ἀρχῆς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ταῦτα πάντοτε ἐξαρτῶνται οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ εἴδους τοῦ ξύλου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ κλίματος καὶ τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ βλαστάνουσι. Παρετηρήθη ὅμως καὶ ὑπὸ τῶν γερμανικῶν, αὐστριακῶν καὶ ῥωσσικῶν δασονομικῶν σχολῶν, ὅτι ἐν γένει ἡ ἐν ὑγιεῖ καταστάσει ἡλικία τῶν φυλλοφόρων δένδρων εἶνε πολὺ μικροτέρα τῆς τῶν ἀκανθοφύλλων ἢ βελονοφόρων δένδρων. Ἀλλ' ἅπαξ ὑπερβάντα ταῦτα τὴν ὡρισμένην αὐτῶν ἡλικίαν ἀμέσως ἀποθνήσκουσιν, ἐν ᾧ τὰ φυλλοφόρα καὶ μετὰ τὸ ὅριον τοῦτο ἐπὶ μακρὸν δύνανται νὰ αὐξάνωνται. Τὴν μεγαλειτέραν ἡλικίαν εὑρέθη, ὅτι ἔχουσιν αἱ ἐλάται ἐν τῷ βοημικῷ δάσει καὶ αἱ πεῦκαι ἐν Φιλλανδίᾳ καὶ Σουηδίᾳ, κατόπιν δὲ τούτων ἔρχεται ἡ λευκὴ ἐλάτη ἐν τῷ βοημικῷ δάσει, φθάσασα εἰς ἡλικίαν 429 ἐτῶν, καὶ ὁ λάριξ (πευκοειδές τι δένδρον) ἐν Βαυαρίᾳ, μὲ ἡλικίαν 274 ἐτῶν.

Ἐκ τῶν φυλλοφόρων δένδρων ἡ δρῦς φαίνεται ἐξικνουμένη εἰς βαθύτατον γῆρας ἤτοι μέχρις ἡλικίας 410 ἐτῶν, ταύτην δὲ ἀκολουθεῖ ἡ ὀξύα μὲ ἡλικίαν 245 ἐτῶν, τῶν δὲ λοιπῶν δένδρων ἡ ἡλικία δύναται ὡς ἔγγιστα νὰ ὁρισθῇ ὡς ἑξῆς:

ἡ μελία	170 ἐτῶν	}	ἐν Σιλεσίᾳ
ἡ πτελέα	130 „		
ἡ σημύδα .	160—220 „	}	ἐν Φιλλανδίᾳ
ἡ λεύκη	219 „		
ἡ φιλύρα	145 „		
ἡ σφένδαμνος . .	224 „		ἐν Βαυαρίᾳ.

Οὐκ ὀλίγαι ἐγένοντο ἐπ' ἐσχάτων μελέται περὶ τῆς ἡλικίας τῶν διαφόρων πτηνῶν, παρετηρήθη δὲ ὅτι ἐξ ὅλων τῶν πτερωτῶν ζῴων ὁ κύκνος δύναται νὰ φθάσῃ εἰς βαθύτατον γῆρας, νὰ ζήσῃ δηλαδὴ πλέον τῶν πέντε αἰώνων. Φαντάσθητε λοιπὸν ἓν τοιοῦτον πτηνὸν νὰ εἶχε γλῶσσαν ἀνθρώπου καὶ ἔζη μεταξὺ τῶν τελευταίων βυζαντινῶν, διὰ νὰ μᾶς διηγηθῇ νῦν ἢ τότε κατάστασιν τῆς πολυπαθοῦς ἡμῶν πατρίδος! Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν τὰς παρεκβάσεις. Γερμανός τις φυσιοδίφης λέγει ὅτι εἶδε πολλοὺς ἱέρακας ὧν εἷς εἶχεν ἡλικίαν ἄνω τῶν 160 ἐτῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ γῦπες καὶ οἱ ἀετοὶ δὲν ζῶσιν ὀλίγα ἔτη. Ἐν ἔτει 1819 ἀπέθανε θαλάσσιός τις ἀετός, συλληφθεὶς τῷ 1715 ἤτοι πρὸ 104 ἐτῶν καὶ ἔχων βεβαίως τότε ἡλικίαν οὐκ ὀλίγων ἐτῶν. Ἕτερος γύψ, ἔχων λευκὴν τὴν κεφαλὴν καὶ συλληφθεὶς τῷ 1706, ἀπέθανε τῷ 1824 ἐν τῷ πτηνοτροφείῳ τοῦ Schönbrunn παρὰ τὴν Βιέννην, ἀφ' οὗ δηλαδὴ ἔζησεν 118 ἔτη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Οἱ φιττακοὶ εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι, ἀφ' οὗ συλληφθῶσι καὶ ἐξημερωθῶσι, δύνανται ἀκόμη 100 ἔτη νὰ ζήσωσι. Ἄλλα θαλάσσια καὶ λιμναῖα πτηνὰ ἔχουσι βίον μακρότερον πολλῶν ἀνθρωπίνων γενεῶν. Ὁμοίως καὶ οἱ χῆνες καὶ οἱ κόκκυγες δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς βαθύτατον γῆρας, οἱ πρῶτοι βεβαίως ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν γίνωσι προηγουμένως θῦμα τῆς λαιμαργίας ἡμῶν καὶ δὲν ψηθῶσιν ἢ πάθωσιν ἐκ τεχνητῆς ὑπερτροφίας. Καὶ οἱ κίρακες ζῶσιν ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη, αἱ δὲ κίσσαι ἐν μὲν τῇ αἰχμαλωσίᾳ των ζῶσιν ἀκόμη 20 ἕως 30 ἔτη, πολὺ περισσότερα ὅμως ὅταν ἦνε ἐλεύθεραι. Ὁ ἀλέκτωρ δύναται νὰ φθάσῃ εἰς ἡλικίαν 15 μέχρις 20 ἐτῶν, ὁ δὲ φασιανὸς καὶ ὁ ἀλεκτρυὼν μόνον μέχρι 15. Αἱ περιστεραὶ ζῶσι 10, τὰ δὲ μικρὰ ᾠδικὰ πτηνὰ 8—10 ἔτη. Ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἡ ἀηδὼν δύναται νὰ ζήσῃ μίαν δεκαετίαν, ὁ δὲ κόσσυφος 15 ἔτη. Τὰ παρ' ἡμῖν τιθασσευόμενα καναρίνια πτηνὰ ζῶσι 12 ἕως 15 ἔτη, ἀλλ' εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν Καναρίων νήσων ἐλευθέρως βοῦντα ἔχουσι ταύτης πολὺ μακροτέραν ζωήν.

Ἅπαντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς — ἀποτελοῦντες πληθυσμὸν 1300 ἑκατομμυρίων ψυχῶν — κυβερνῶνται ὑπὸ 12 αὐτοκρατόρων, 25 βασιλέων, 47 ἡγεμόνων, 17 Σουλτάνων, 12 Χανῶν, 8 μεγάλων δουκῶν, 6 δουκῶν, 1 ἀντιβασιλέως, 1 Χιζάμ, ἑνὸς *ραγιᾶ*, ἑνὸς ἰμάμη, ἑνὸς βέη καὶ 28 προέδρων μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψει πολυαρίθμων ἀρχηγῶν τῶν εἰςέτι ἀγρίων φυλῶν.

ΤΟ ΦΥΤΟΝ ΤΗΣ ΕΝΤΟΜΟΦΘΟΡΟΥ ΚΟΝΕΩΣ.

Τὰ διάφορα εἴδη τῶν φυτῶν, τῶν παραγόντων τὴν ἐντομοφθόρον κόνιν, καὶ τὰ λευκὰ ἢ κίτρινα, ἀλλὰ λίαν κομψὰ ἄνθη των δύνανται νὰ καταστῶσι πολύτιμος στολισμὸς τῶν ἡμετέρων κήπων, ἀφ' οὗ ἐκτὸς τῆς κομψότητος ἔχουσι μάλιστα καὶ τὸ προτέρημα νὰ βλαστάνωσι καὶ νὰ προκόπτωσιν ἄνευ πολλῆς περιθάλψεως καὶ προσοχῆς. Δύο εἴδη ἐξ αὐτῶν, τὰ λεγόμενα Pyretrum roseum καὶ P. carneum, φύονται κυρίως ἐν Περσίᾳ καὶ ἐν ταῖς χώραις τοῦ Καυκάσου, ἐξ αὐτῶν δὲ κατασκευάζεται ἡ γνωστὴ περσικὴ ἐντομοφθόρος κόνις. Ἐν τούτοις τὸ φυτὸν τοῦτο δύναται νὰ μεταφυτευθῇ ἐπιτυχῶς καὶ εἰς τοὺς ἰδικούς μας κήπους, φθάνει μόνον τὸ χῶμα αὐτῶν νὰ ἦνε καλόν. Ἡ δαλματικὴ ἐντομοφθόρος κόνις παρασκευάζεται ἐκ τοῦ ἐν Δαλματίᾳ καὶ Μαυροβουνίῳ ἰθαγενοῦς φυτοῦ, τοῦ λεγομένου Pyrethrum cinerariaefolium. Ἐπ' ἐσχάτων ἤρχισαν νὰ καλλιεργῶσι τὸ φυτὸν τοῦτο εἰς πολλὰ μέρη τῆς Καλλιφορνίας, διότι ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἐξ αὐτοῦ κόνις παρέχει ἀσφαλῆ προφυλακὴν ἀπὸ τῶν καταστρεπτικῶν σκωλήκων, τῶν λυμαινομένων τὰς φυτείας τοῦ βάμβακος. Ὁμοίως λέγεται ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο εἶνε ἱκανὸν διὰ τῆς παρουσίας του ν' ἀποδιώκῃ ἐπίσης ἀπὸ τῶν δωματίων μυίας καὶ ἄλλα παρόμοια ἔντομα.

Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ προκόψῃ εἰς ἐπιμελεῖς χεῖρας ἡ καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ τούτου καὶ παρ' ἡμῖν, λίαν ἀποτελεσματικῶς καὶ μάλιστα ἀκινδύνως θὰ ἀντικαθιστῶμεν διὰ τῆς κόνεώς του τὰς ὑπόπτους ἐκείνας *σκόναις*, τὰς ὁποίας οἱ φαρμακοποιοί μας (οἱ ἄλλως *σπετσιάριδες*), ἕκαστος κατὰ τὸ ὕψος τῆς ἐμπειρικῆς σοφίας του, συνιστῶσιν εἰς τὰς οἰκογενείας ἄνευ προνοίας καὶ μετὰ συνεπειῶν ἐνίοτε ὀλεθρίων οὐχὶ κατὰ τῶν ἐντόμων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν κωνώπων,

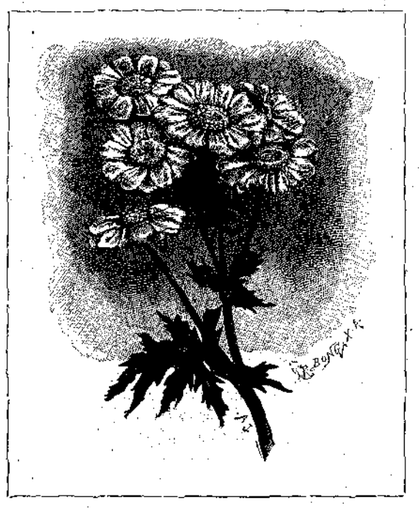

ἀλλὰ κατὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὀλίγη εὐκινησία ἀπαιτεῖται διὰ ν' ἀπαλλαχθῶσι αἱ χώραι τῆς Ἀνατολῆς ἀπὸ τεχνητῶν ἐπιδημιῶν.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΕΜΠΤΗ.

Ἐλωΐ, ἐλωΐ, λαμὰ σαβαχθανί;
(*Ἰησοῦς Χριστός*).

Ναί, κέκτηται καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἀληθῶς ἐρῶσα
Χαράς, ἃς οὐδ' αἰσθάνονται οὐδ' ἐννοοῦσιν ἄλλοι,
Χαράς, ἃς μόλις ἐναρθρος ἐξεικονίζει γλῶσσα,
Καὶ ὧν ἡ μνήμη ἐν ἡμῖν διὰ τῶν χρόνων θάλλει.
Τοῦ ἀτυχοῦς, ὃν ἔθιξεν ἡ φλὸξ ἡ οὐρανία
Εἰσὶν ἐκεῖναι ἡ τρυφὴ ἡ μόνη καὶ σπανία.

Ἐν μετανοίᾳ καὶ ψαλμοῖς, ἐπένθει τοῦ Σωτῆρος
Την πάθησιν τὴν μυστικὴν ἡ πόλις τῆς Παλλάδος·
Νυχθημερὸν εἰς τοὺς ναοὺς ὁ ψίθυρος ὁ στεῖρος
Τὰ ὦτα ἐβαυκάλιζε τῆς εὐσεβοῦς ὁμάδος,
Καὶ πᾶσαν τὴν κατάνυξιν ἐκείνην ἀτενίζων
Ἐγέλα ὁ ἀνέφελος τῆς Ἀττικῆς ὁρίζων.

„Ἐλθέ, μοί εἶπεν, ἄπιστε, ἡ τῆς ψυχῆς μου φίλη·
Μὴ ἀγερώχως ἱστασαι μακρὰν τῶν ἄλλων μόνος.
Ἰδέ πῶς σπεύδει ἡ πληθὺς συμφώνως ἡ ποικίλη,
Καὶ κλίνουσα τὰ γόνατα πρὸ τοῦ σεπτοῦ πυλῶνος,
Τὸ ξύλον πῶς ἀσπάζεται ἐν ὀδυρμοῖς καὶ θρήνοις,
Ὁ εἶδε φέρον τὸν θεὸν ἡ γῆ τῆς Παλαιστίνης."

„Ἐλθὲ καὶ σὺ τὸν τράχηλον τὸν ἀλαζόνα κλίνας,
Τὴν θείαν χάριν δέχθητι τὸν Σατανᾶν ἐάσας·
Καθοδηγεῖ τὸν πλάνητα πρὸς τοῦ φωτὸς τὰς κρήνας
Ὁ τῷ ἰδίῳ αἵματι τὴν γῆν ἐξαγοράσας"
Καὶ — „Σὸς ἐγώ, ἀπήντησα, ἐν οὐρανῷ καὶ Ἅδῃ·
Πρὸς τὰς ἀρχάς μου παρευθὺς ὁ σὺ φιλεῖς συνάδει." —

Πυκνὸν τὸ πλῆθος τὸ πενθοῦν ἐπλήρου τὸν ναΐσκον,
Ὃν τοῦ Ῥιζάρη ἔπηξεν ἡ τελεσφόρος πίστις,
Καὶ πρὸ αὐτοῦ ἐδείκνυτο κακούμενος καὶ θνήσκων
Ὁ σώσας τὴν ὑφήλιον τῆς Γαλιλαίας μύστης.

Ἐκεῖ, κρατοῦντες καὶ ἡμεῖς συμβολικὰ κηρία,
Ἐν μέσῃ ἔστημεν ὁμοῦ τῇ σιγηλῇ χορείᾳ.

Καὶ οὕτως ὡς ὑπόπτερος παρῆλθεν ἡ ἑσπέρα.
Πρὸς οὐρανοὺς ὁ παιδικὸς ἐκείνης νοῦς ἐπέτα,
Καὶ κόσμους ἐνῷ ἔπλαττε χρυσοῦς εἰς τὸν αἰθέρα,
Παραδεισίαν ἐπὶ γῆς ἐγὼ ἐτρύφων δαῖτα,
Ἐκείνην μόνην θεωρῶν καὶ τοῖς ψαλμοῖς ἐκφράσεις
Μιγνὺς κρυφίως τρυφερὰς τῆς χαρμονῆς μου πάσης.

Ἀλλ' αἴφνης διανοίγεται τὸ ἱερόν, τὸ κῦμα
Τῶν κεφαλῶν ταράττεται ὡς πρὸ πνοῆς θυέλλης,
Καὶ φέρων τὸ τρισάγιον τοῦ μαρτυρίου σῆμα,
Ὁ ἱερεὺς ἐξέρχεται τῆς μυστικῆς θυμέλης.
Ἐν κατανύξει πρὸς αὐτὸν τὸ βλέμμα πᾶς τις τρέπει,
Καὶ τὸν ἀέρα πλήσσουσι τὰ θεῖα ταῦτα ἔπη.

Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου ὁ ἐν ὕδασι τὴν γῆν κρεμάσας.
Στέφανον ἐξ ἀκανθῶν περιτίθεται ὁ τῶν ἀγγέλων βασιλεύς.
Ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν
ἐν νεφέλαις.
Ῥάπισμα κατεδέξατο ὁ ἐν Ἰορδάνῃ ἐλευθερώσας τὸν Ἀδάμ.
Ἥλοις προσηλώθη ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας.
Λόγχῃ ἐκεντήθη ὁ υἱὸς τῆς Παρθένου.
Προσκυνοῦμέν σου τὰ πάθη, Χριστέ!

Δακρύων ἐνεπλήσθησαν θερμῶν οἱ ὀφθαλμοί μου,
Ὁ μυελὸς ἐρρίγησε τῶν ἐν ἐμοὶ ὀστέων,
Τὸ λογικὸν παρέσυρεν ἡ ἔνθεος ψυχή μου,
Καὶ πρὸς στιγμὴν θερμότερον τῶν διὰ Σοῦ σωστέων
Καὶ τὴν ἠδεῖάν Σου μορφὴν ἀγνῶς θεοποιούντων,
Σ' ἐλάτρευσα, μειλίχιε προφῆτα τῶν Πενθούντων.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

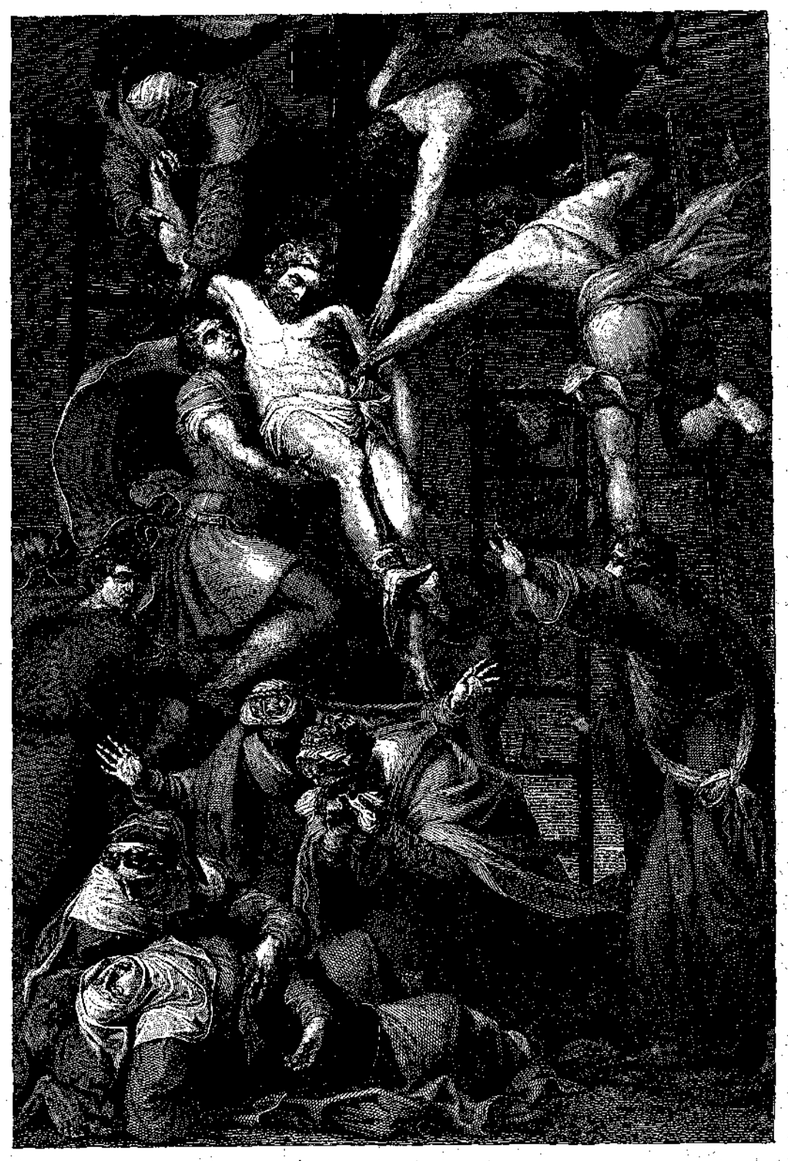

Η ΑΠΟΚΑΘΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΥ.

Εἰκὼν τοῦ Danielle Ricciarelli da Volterra.

ΑΙ ΑΣΘΕΝΕΙΑΙ ΤΩΝ ΤΕΚΝΩΝ ΜΑΣ.

(συνέχεια και τέλος).

Πολλὰ λέγονται καὶ γράφονται τὴν σήμερον περὶ τῆς νευροπαθείας καὶ τῶν νευρικῶν ἀσθενειῶν τῶν τέκνων μας.

Φυσικῶς καὶ τὸ κακὸν τοῦτο ἀποδίδεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ἐκ τῆς σχολῆς ἐπηρείας. Ὅτι ἕνεκα τῆς πορείας τοὺ σημερινοῦ πολιτισμοῦ ὅλη μας ἡ γενεὰ τείνει πρὸς νευρικὴν ὑπεραισθησίαν, ὅτι πολλάκις καὶ εἰς πολλὰ ὑποκείμενα πρωϊμώτατα παρατηρεῖται προδιάθεσις, ἐπαυξανομένη διὰ τῆς κακῆς οἰκιακῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς κλίσεως πρὸς τὰς ἡδονὰς καὶ διασκεδάσεις . . . τοῦτο ὀλίγοι ἔχουσι τὴν γενναιότητα νὰ ὁμολογήσωσι. Τὴν δοκὸν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ ὁ ἄνθρωπος πάντοτε ἀποφεύγει νὰ ἴδῃ. Ἐν γένει ἡ „νευροπάθεια" πολλῶν μαθητῶν θεωρεῖται ὡς αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὁ τύπος σχολικῆς νόσου, διότι οἱ γονεῖς πρὸ πάντων παραπονοῦνται ὅτι εἰς τὰ τέκνα των ἐπιβάλλονται ἀνώτερα τῶν δυνάμεών των θέματα καὶ ἐπιφορτίζεται τὸ πνεῦμα αὐτῶν διὰ διανοητικῶν ἀπαιτήσεων ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος αὐξανομένων.

Τοιοῦτό τι ἀκριβῶς δὲν δύναται ἀκόμη νὰ ῥηθῇ περὶ τῶν ἡμετέρων σχολείων, ἔνθα οὐχὶ ἐν ἐπιγνώσει τῶν νόμων τῆς ὑγιεινῆς, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ἀτελοῦς εἰσέτι ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος σχετικῶς ὀλιγώτερα πράγματα διδάσκονται παρὰ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Ἑσπερίας. Καὶ ὅμως τὸ κακὸν ὑπάρχει καὶ παρ' ἡμῖν· παιδία ὠχρά, ἐξηντλημένα, πάσχοντα τὰ νεῦρα καὶ τὴν ὑγιείαν εὑρίσκονται εἰς ὅλα ἡμῶν τὰ σχολεῖα. Τοῦτο δύναται ἐν μέρει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις πολλῶν γονέων, ἐπιθυμούντων νὰ ἴδωσι τὰ τέκνα των ἐν πρωϊμωτάτῃ ἡλικίᾳ σοφὰ καὶ πεπαιδευμένα, καὶ εἰς τὴν προθυμίαν τῶν διδασκάλων, ὅπως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις ταύτας ἀνταποκριθῶσι καὶ μάλιστα ἐν περισσείᾳ ἱκανοποιήσωσιν αὐτάς. Ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν περιορίζεται μέχρι τοῦ σημείου τούτου· πολλοὶ τῶν γονέων δὲν ἀρκοῦνται εἰς μόνην τὴν ἐν τῇ σχολῇ διδασκαλίαν, ἀλλ' ἐπιβαρύνουσι τὸ εἰσέτι ἄωρον πνεῦμα τῶν τέκνων των καὶ δι' ἰδιαιτέρων ἐν τῇ οἰκίᾳ μαθημάτων, δι' ὧν ὄχι μόνον ὁ καιρὸς τῆς ἀναπαύσεως τοῦ τε σώματος καὶ τοῦ νοῦ ἐπιβραχύνεται, ἀλλὰ καὶ ὁ παῖς ἐξαναγκάζεται ν' ἀσχολῆται εἰς πράγματα πρὸς ἃ μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἔχει κλίσιν καὶ ἀγάπην.

Πολλὰ παιδία δυστυχῶς εἶνε τόσον εὐερέθιστα, ὥςτε καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ ἀρχῇ τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεώς των καὶ παρ' ὅλας τὰς μετρίας κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἀπαιτήσεις, πάσχουσι νευρικὴν κεφαλαλγίαν καὶ ὑπεραισθησίαν, ἔχουσαν πολλὰς καὶ διαφόρους φάσεις οἷον ὑπερερεθισμόν, πυρετώδη ταραχήν, ἀγρυπνίαν, φρικίασιν καὶ κλίσιν πρὸς παραληρήματα. Κατὰ τοὺς διαφόρους τούτους παροξυσμοὺς δεικνύεται ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ παιδὸς εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὸ σχολεῖον συγκεντρωμέναι, διαβλέπομεν δ' ἐν αὐτοῖς πολλάκις καὶ τὴν εἰκόνα ἐπικειμένης ἐγκεφαλικῆς νόσου. Εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ ὑπέρμετρος αὐστηρότης καὶ αἱ ὑπερβολικαὶ νύξεις τῆς παιδικῆς φιλοδοξίας ἀποτελοῦσι τὰς κυριωτάτας πηγὰς τῶν συμπτωμάτων τούτων καὶ ὅτι εἶνε ἀνάγκη ὅπως οἵ τε γονεῖς καὶ παιδαγωγοὶ ἀπέναντι παιδίων τινῶν μὴ λησμονῶσι τὴν ὑπομονήν, τὴν ἐπιείκειαν καὶ μὴ παραβλέπωσι τὰς ἰδιορρυθμίας των ταύτας.

Ἡ νύξις ἀφ' ἑνὸς τῆς φιλοτιμίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ προσβλητικὴ ποινὴ ἀναμφιβόλως εἶνε τὰ μᾶλλον πρόσφορα μέσα, ὅπως ἐξεγείρωσι τὸ πνεῦμα φύσει ὀκνηρῶν καὶ ῥαθύμων παιδίων, τὰ μέσα ὅμως ταῦτα ἀποβαίνουσιν ἐπικίνδυνα ἂν τὰ μεταχειρισθῶμεν ἀπέναντι φιλοτίμων καὶ φιλομαθῶν παιδικῶν φύσεων· ὅ,τι εἶνε σωτήριον φάρμακον διὰ τὰ μέν, δύναται διὰ τὰ δὲ νὰ μετατραπῇ εἰς θανατηφόρον δηλητήριον.

Ὡς γνωστόν, το ποσὸν τοῦ αἵματος τῶν αἱματοφόρων ἀγγείων τοῦ ἐγκεφάλου δὲν μένει πάντοτε τὸ αὐτό. Παιδία τινὰ ἐκ φύσεως ῥέπουσι πρὸς ἀναιμίαν ἢ ὑπεραιμίαν τοῦ ἐγκεφάλου, ἀμφότεραι δ' αὗται αἱ καταστάσεις, αἱ καὶ πρὸ τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεως ὑφιστάμεναι, ἀναπτυσσόμεναι ἤδη διὰ τῆς ὀδοντοφυΐας, τῆς θέρμης τοῦ ἡλίου καὶ ἄλλων ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, ἅμα τῇ εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσει ἐνισχύονται ἔτι μᾶλλον καὶ γίνονται ἐνίοτε ἀφορμὴ σοβαρωτάτων συμπτωμάτων. Ἡ ἐγκεφαλικὴ ἀναιμία, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὖσα μερική τις μόνον ἔκφανσις γενικῆς τοῦ σώματος ἀναιμίας, συμπτώματα ἔχει τὴν σκοτοδίνην, τὰς λιποθυμίας, τοὺς ἐμετούς, τὴν κεφαλαλγίαν καὶ ταχεῖαν κόπωσιν τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας. Οὐχὶ διάφορος εἶνε καὶ ἡ εἰκὼν τῆς ἐγκεφαλικῆς ὑπεραιμίας, ἡ ὁποία ἐν μορφῇ συμφορήσεως ἐπαυξάνεται κατα πᾶσαν διανοητικὴν ἐργασίαν καὶ ψυχικὴν ταραχήν. Μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ἰατροῦ δύναται εἰς πολλὰς περιπτώσεις, καὶ ἰδίᾳ ὑπαρχούσης γενικῆς χλωρώσεως, νὰ διακρίνῃ ἂν εἰς τὴν φαινομενικὴν ταύτην ἀναιμίαν δὲν ὑποκρύπτεταί που τοῦ σώματος τοπικὴ τοῦ αἵματος συμφόρησις. Αὐτὸς μόνος δύναται νὰ διακανονίσῃ τὴν κατὰ τοὺς νόμους τῆς ὑγιεινῆς δίαιταν καὶ τὴν ἄνισον ταύτην τοῦ αἵματος διανομὴν νὰ ἐπαναφέρῃ αὖθις εἰς τὴν προτέραν της ἰσορροπίαν. Συγχρόνως ὅμως καὶ ἡ οἰκογένεια ἔχει τὸ καθῆκον ὅπως τοιαῦτα μὲν παιδία, πάσχοντα αἱματικὴν συμφόρησιν εἰς τὴν κοιλότητα τοῦ κρανίου, διατηρῇ ὑγιῆ καὶ εὔρωστα διὰ τῆς ἀναπαύσεως τοῦ ἐγκεφάλου, τῆς σκληραγωγίας τοῦ σώματος, τῆς τακτοποιήσεως τῆς πέψεως, συχνῶν ψυχρολουσιῶν καὶ σωματικῶν κινήσεων ἐν ὑπαίθρῳ, εἰς δὲ τὰ ἀναιμικὰ παιδία νὰ ἐπιτρέπῃ πολὺ νὰ κοιμῶνται, πολὺ γάλα νὰ πίνωσι καὶ νὰ παρέχῃ εἰς αὐτὰ ἐν γένει τονικὴν καὶ αἱματοποιητικὴν τροφήν.

Πρὸς τούτοις καὶ ἓν ἕτερον φαινόμενον παρὰ τοῖς μικροῖς μαθηταῖς εἶνε ἄξιον τῆς ἡμετέρας προσοχῆς καὶ μελέτης, ἤτοι ἡ ὅσον μυστηριώδης, ἄλλο τόσον καὶ φοβερὰ ἐπίτασις πολλῶν νευρικῶν ἀσθενειῶν, αἵτινες συνήθως ἐκδηλοῦνται ἰδίως παρὰ μαθητρίαις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τάξεως. Ἂν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀναζητήσωμεν τὴν πρώτην αὐτῶν ἀρχὴν καὶ ἐξετάσωμεν ἰδίᾳ τὰ κατὰ τὸν βίον τῶν πασχόντων τούτων παιδίων μανθάνομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτι ὑπὸ νευρικῶν σπασμῶν κατελαμβάνοντο καὶ εἰς τὴν νεαρωτάτην αὐτῶν ἡλικίαν, ὅτι ἀνώμαλος ἦτον ἡ κατασκευὴ τοῦ κρανίου των, ὅτι ἡ ἀποστέωσις αὐτοῦ δὲν ἔγινε κανονικῶς, οὐχὶ δὲ σπανίως ἀποδεικνύεται προϋπάρχουσα καὶ κληρονομική τις πρὸς τὴν νόσον προδιάθεσις πατρόθεν ἢ μητρόθεν.

Τὰ σπέρματα λοιπὸν τοῦ κακοῦ ἐνυπάρχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν αὐτῷ τῷ ὀργανισμῷ τοῦ πάσχοντος ὑποκειμένου. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἐκτὸς τῆς ἐμφύτου ταύτης προδιαθέσεως πρὸς νευρικὰ νοσήματα δύναται νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἐπίκτητός τις ῥοπὴ πρὸς αὐτά, διότι πολλαὶ ἀσθένειαι τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ βίου μας ἀφίνουσι σοβαρὰ

καὶ σχεδον ἀνεξάλειπτα ἴχνη εἰς τὰ κεντρικὰ ὄργανα τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ἀρκεῖ δὲ πολλάκις μόνον ἁπλῆ τις ἐξωτερικὴ ἀφορμὴ διὰ ν' ἀφυπνισθῶσιν αἱ ἐν τῷ ὀργανισμῷ ὑπολανθάνουσαι νόσοι.

Τὴν ἐξωτερικὴν ταύτην ἀφορμὴν πολὺ εὐκόλως δύναται νὰ παράσχῃ ἡ σχολή. Ἡ ἐπὶ ὁλοκλήρους ὥρας ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ ἀναστροφὴ μετ' ἄλλων παιδίων, ἡ ἐπίτασις τῆς προσοχῆς, ἡ ἀτελὴς ἀναπνοὴ καὶ τὸ θέαμα ἄλλων παιδίων, ἐξαίφνης προςβαλλομένων ὑπὸ τῆς αὐτῆς νόσου, ταῦτα πάντα δύνανται νὰ προκαλέσωσι καὶ εἰς τὰ οἱανδήποτε προδιάθεσιν ἔχοντα παιδία τὴν ἔκρηξιν τοῦ κακοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ οὐκ ὀλίγον δύνανται νὰ συντελέσωσι καὶ αἱ κατ' οἶκον συμβαίνουσαι ψυχικαὶ ταραχαὶ καὶ συγκινήσεις, αἵτινες πολλάκις καὶ μόναι ἀρκοῦσιν εἰς τὸ νὰ προκαλέσωσι νευρικὰς ἐξεγέρσεις. Οἱ τοιοῦτοι ἀσθενεῖς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς θεραπείαν ἀνάλογον πρὸς τὴν τῶν ἄλλων κατὰ τὰ νεῦρα ὑγιῶν μαθητῶν, ὁ δὲ ἰατρὸς ἔχει τὸ χρέος ν' ἀποτρέψῃ ὅσον ἔνεστι πρωϊμώτερον τὴν προδιάθεσιν ταύτην, διότι τὰ νεῦρα ὅσῳ μακρότερον τόσῳ καὶ ἰσχυρογνωμόνως οἰκειοποιοῦνται τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ λειτουργῶσιν ἀνωμάλως, οὕτως ὥςτε ἐπὶ τέλους ἡ θέλησις νὰ μὴ ἔχῃ πλέον ἐπ' αὐτὰ μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπιρροήν.

Πολλοὶ τῶν σοφῶν ἐμελέτησαν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ψυχικῆς ἐνεργείας τοῦ παιδίου, ἰδίᾳ ὅμως ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ὁ ἐν Ἰένῃ Πράϊερ ἠσχολήθη μετ' ἐμβριθείας πολλῆς περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο, γράψας μάλιστα καὶ βιβλίον ἐπιγραφόμενον „ἡ ψυχὴ τοῦ παιδίου".

Κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας ἑνὸς τῶν ἰδίων του τέκνων δὲν ἔπαυσε τρὶς τῆς ἡμέρας νὰ κάμνῃ ἐπ' αὐτοῦ μεθοδικὰς παρατηρήσεις καὶ νὰ σημειώνῃ πᾶν ὅ,τι ἀνεκάλυπτεν ἢ εὕρισκεν ἄξιον λόγου. Τὰς σημειώσεις ταύτας πάσας συναρμολογήσας καὶ ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα τίτλον ἐκδοὺς παρέχει ἡμῖν δι' αὐτῶν πιστὴν περιγραφὴν τῆς βαθμιαίας ἐξεγέρσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς εἶνε ἀληθῶς κλασικὸν καὶ ἄξιον τῆς μελέτης παντὸς μεμορφωμένου, διότι καθαρῶς μᾶς δεικνύει πῶς καὶ πότε ἐκ τῶν πρώτων αἰσθητικῶν ἐντυπώσεων, τῶν πρωϊμωτάτων αἰσθημάτων καὶ κινήσεων τῶν ὀργάνων ἀναπτύσσεται βαθμηδὸν ἡ κρίσις, ἡ θέλησις καὶ ἡ κίνησις.

Ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν πόσον ἀνεπαίσθητος καὶ βαθμιαία εἶνε ἡ μετάβασις ἀπὸ τῶν ἐμφύτων καὶ μὴ εἰς τὴν θέλησιν ὑπαγομένων κινήσεων εἰς τὰς ἐν συναισθήσει γινομένας καὶ προαιρετικάς, ἐν αὐτῷ βλέπομεν ἐπίσης ὅτι ἡ θέλησις ἀποτελεῖ τὴν πρὸς τὴν διάνοιαν ἄγουσαν γέφυραν καὶ συγχρόνως ὡς ἐξ ἐνέδρας τινὸς παρακολουθοῦμεν τὰς πρώτας κινήσεις τοῦ νοητικοῦ καὶ ψυχικοῦ βίου.

Ἐπειδὴ δὲ ἅμα τῇ ἐκδηλώσει τῶν πρώτων ἐπιθυμιῶν, ὀρέξεων, πόθων καὶ ὁρμῶν φανεροῦνται συγχρόνως καὶ τὰ πρῶτα πάθη, ὡς ἡ χαρά, ἡ ὀργή, ὁ φόβος, ἡ κλίσις κτλ. διὰ τοῦτο εἶνε πρόδηλον εἰς πάντα ὅτι καὶ τὰ πρῶτα ἴχνη οἱαςδήποτε πνευματικῆς ἀνωμαλίας δύνανται νὰ γεννηθῶσι λίαν πρωΐμως, ἐν αὐτῷ δηλαδὴ τῷ πρώτῳ τῆς ἡλικίας ἔτει, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ παρίσταται ἡμῖν ἤδη ἡ κρᾶσις ἀποτετελεσμένη. Πολὺ λοιπὸν πρὶν ἢ ἀρχίσῃ τὸ παιδίον νὰ φοιτᾷ εἰς τὴν σχολὴν ἔχει ὑποκεκρυμμένα ἐν ἑαυτῷ τὰ πρῶτα θεμέλια μελλουσῶν πνευματικῶν ταραχῶν, νομιζόμενα συνήθως ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὸ ὡς ἁπλαῖ φαντασιοκοπίαι, ἰδιοτροπίαι καὶ τὰ παραπλήσια. Ἂν μετὰ προσοχῆς παρακολουθήσωμεν τὴν βιογραφίαν φρενοβλαβῶν καὶ ὑποστηριζώμεθα συγχρόνως εἰς τοῦτο ὑπ' ἀνθρώπων, οἵτινες ἔτυχον νὰ παρατηρήσωσι τοὺς ἀσθενεῖς τούτους καὶ κατὰ τὴν παιδικήν των ἡλικίαν, θὰ μάθωμεν ὅτι, ἐν ᾗ περιπτώσει τὸ πάθος δὲν ἦτο κληρονομικόν, ἐξ ἀσυνήθους τινὸς ψυχικῆς ἰδιορρυθμίας προῆλθε βαθμηδὸν ἡ πραγματικὴ καὶ ἐκδεδηλωμένη τῶν φρενῶν ταραχή.

Δὲν εἶνε δυνατὸν ἡ σχολὴ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ἓν ἕκαστον ἰδίωμα, μίαν ἑκάστην ἰδιοτροπίαν τῶν εἰς αὐτὴν φοιτώντων παιδίων, καὶ ἔτι μᾶλλον τῇ καθίσταται τοῦτο ἀδύνατον, καθ' ὅσον ἡ κατ' οἶκον ἀνατροφὴ αὐτῶν εἶνε πολλάκις διεστραμμένη, γέμει ἀσυνεπειῶν καὶ διὰ τῶν οὐχὶ σπανίως ἀνοήτων της ἀρχῶν δίδει τὴν πρώτην ὤθησιν εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνώμαλον καὶ στρεβλὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τε πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος. Ὅταν ἑπομένως ἓν τῶν τοιούτων παιδίων, ὑποβληθὲν εἰς τὴν πειθαρχίαν τῆς σχολῆς, ἀναγκασθὲν ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ὁσημέραι αὐξανομένας ἀπαιτήσεις της, πάθῃ πνευματικήν τινα ταραχήν, ἐντεῦθεν οὐδὲν δι' ἡμᾶς ἀπορρέει δικαίωμα νὰ ἰσχυριζώμεθα ὅτι ἐκ τῆς σχολῆς στρατολογοῦνται οἱ φρενοβλαβεῖς. Πολὺ ὀρθότερον θὰ ἦτο ἂν μετὰ μείζονος ἐπιμελείας καὶ μερίμνης ἐπωπτεύετο ἡ οἰκιακὴ μόρφωσις τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος, ἂν φρονιμώτερον καθωδηγεῖτο ἡ ἀναπτυσσομένη ψυχὴ τοῦ παιδίου καὶ ἂν δι' ὁμαλῆς, ἁρμονικῆς καὶ σώφρονος ἀγωγῆς, διὰ τῆς ἀφυπνίσεως καὶ περιποιήσεως ὅλων τῶν εὐγενῶν του ὁρμῶν καὶ διὰ τῆς σκοπίμου καὶ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ ἀνταποκρινομένης διανομῆς τοῦ χρόνου καὶ τῶν δυνάμεών του ἀνεπτύσσετο εἰς κανονικὸν ἄνθρωπον.

Ἂς προςπαθῶμεν λοιπὸν νὰ περιορίζωμεν τὰς μικρὰς ἰδιοτροπίας ἀντὶ τοῦ νὰ τὰς θεωρῶμεν ἐνδιαφερούσας καὶ εὐχαρίστους, ἂς χαλιναγωγῶμεν τὰ μικρὰ πάθη, καὶ τὰς ὁρμὰς ἂς καθοδηγῶμεν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν πρὶν ἢ καταντήσωσιν ἀπεριόριστα πλέον πάθη. Πάντα ἐρεθισμὸν ὀφείλομεν ν' ἀποφεύγωμεν ἐκεῖ ὅπου βλέπομεν ὅτι τὸ παιδίον φαίνεται πλέον τοῦ συνήθους εὐερέθιστον, ἐν ταὐτῷ δὲ πρέπει νὰ τὸ μεταχειριζώμεθα μειλιχίως, καὶ ὑπ' ὄψιν ἔχοντες τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ ὁρμάς. Τὴν φαντασίαν αὐτοῦ ἐξάπτουσι πολὺ περισσότερον τὰ ἐν τῷ οἴκῳ ἀναγινωσκόμενα βιβλία παρὰ τὰ πολλὰ μαθήματα τῆς σχολῆς, πολλὰ δ' ἐξ αὐτῶν βλάπτουσιν οὐχὶ τόσον αἱ ὑποχρεωτικαὶ μέν, ἀλλὰ κανονικαὶ καὶ ὡρισμέναι ἀσχολίαι ἐν τῇ σχολῇ, ὅσον ἡ ἀφροσύνη τῶν περὶ αὐτό, οἱ ὁποῖοι, ἀνεχόμενοι καὶ ὑποθάλποντες μάλιστα στιγμιαῖά τινα καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἄκακα „ἰδιώματά του", ἀφίνουσιν αὐτὰ σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τῇ συχνῇ ἐπαναλήψει νὰ καταντήσωσιν εἰς μονίμους ἀνωμαλίας.

Πρῶτον καὶ κύριον καθῆκον τῆς σχολῆς εἶνε νὰ μορφώσῃ καταλλήλως τὸν παῖδα καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἐν ὀφθαλμῷ πάσας τὰς ἀρχὰς τῆς ἀγωγῆς, κύριον δὲ καθῆκον τῆς οἰκογενείας εἶνε νὰ τὸν ἀναθρέψῃ συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν του. Μόνη αὐτὴ εἶνε ἱκανὴ μετὰ λεπτότητος καὶ τρυφερότητος ν' ἀποτρέψῃ ἀπ' αὐτοῦ πᾶν τὸ ἀγροῖκον καὶ βάναυσον, νὰ τὸ ἐθίσῃ εἰς τὴν ὑπακοήν, τὴν τάξιν, τὴν καθαριότητα καὶ τὴν χαλιναγώγησιν τῆς αὐτογνωμοσύνης του, νὰ τῷ παράσχῃ ἀνάπαυσιν διὰ παιδιῶν ἐν μέσῳ τῆς ἐλευθέρας φύσεως καὶ συγχρόνως εἰς τὰς εὐγενεῖς αὐτοῦ κλίσεις καὶ εἰς τὰ προτερήματά του νὰ δώσῃ εὐκαιρίαν ὅπως ἀναπτυχθῶσι. Λίαν δ' ἐπιμελοῦς σωματικῆς ἐποπτείας καὶ μεγάλης ἐπιεικείας ἀντικείμενα δέον νὰ ἦνε πρὸ πάντων τὰ μεγαλειτέρας ἡλικίας παιδία καὶ ἰδίᾳ τὰ κοράσια, ἐπειδὴ τὰ παρανοηθέντα αἰσθήματά των ταράσσουσι τὴν ψυχικήν των ἰσορροπίαν καὶ εὐκόλως ἐξά-

πτουσιν ἔτι μᾶλλον τὴν κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα μεγάλην εὐαισθησίαν των, ἡ ὁποία οὐκ ὀλίγα θύματα, ὡς ἐκ τῆς στατιστικῆς μανθάνομεν, καθ' ἕκαστον ἔτος στέλλει προώρως εἰς τὸν τάφον.

Δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ σχολὴ ὑπέχει τὴν μεγαλειτέραν εὐθύνην διὰ πολλὰς νόσους τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Ὁ πλήρης κόνιορτοῦ ἀὴρ ἐν τοῖς πολλάκις λίαν στενοῖς καὶ περιωρισμένοις δωματίοις τῶν παραδόσεων, ἡ ἀτελὴς καὶ ἐπιπόλαιος ἀναπνοὴ τῶν μαθητῶν, πάντων σχεδὸν κυπτόντων ἐπὶ τῶν θρανίων των, ὁ ἐξαναγκασμὸς αὐτῶν ὅπως ἀντὶ ν' ἀναγινώσκωσιν εὐκρινῶς καὶ ἐνάρθρως ἐκπέμπωσιν ἀληθεῖς ὠρυγμοὺς καὶ φωνασκῶσι — ταῦτα πάντα καὶ πολλὰ ἔτι ἄλλα ἀνοίγουσι τὰς θύρας εἰς ὅλα τὰ δυνατὰ νοσήματα τῶν ὀργάνων τῆς ἀναπνοῆς. Οὐκ ὀλίγα παιδία, ἔχοντα πρὸ τῆς εἰς τὸ σχολεῖον φοιτήσεως τὴν φωνήν των καθαρὰν καὶ ἐλευθέραν τὴν ἀναπνοήν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἄρχισωσι νὰ ἐπισκέπτωνται αὐτὴν αἰωνίως πάσχουσι συνάγχην καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ νοσήματα τοῦ λάρυγγος καὶ τοῦ λαιμοῦ.

ΑΠΑΙΣΙΑ ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ. Εἰκὼν τοῦ C. Reichert.

Ἀλλ' ὅσον μὲν καὶ ἂν ἀφ' ἑνὸς πάντες ἀνομολογοῦμεν ὅτι πολλὴν φέρει ἡ σχολὴ τὴν συνένοχὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀσθενειῶν τούτων, ἐν τούτοις ἀφ' ἑτέρου δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν ὅτι οἱ μαθηταί, θερμοὶ εἰςέτι καὶ ἠρεθισμένοι ἐκ τῆς διδασκαλίας, ἀπομακρύνονται τοῦ καταστήματος τῆς σχολῆς φέροντες ἐνδύματα μὴ ἀνταποκρινόμενα οὔτε εἰς τὴν ὥραν τοῦ ἔτους, οὔτε εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ μεταβαίνουσιν οἴκαδε οἱ μὲν τρέχοντες, οἱ δὲ καθ' ὁδὸν παίζοντες καὶ ἄλλοι παρ' ὅλην τὴν σφοδρότητα καὶ ψυχρότητα τοῦ ἀνέμου ἀδιακόπως ἀνὰ τὰς ὁδοὺς φωνασκοῦντες καὶ κραυγάζοντες. Φθάσαντες δ' ἐπὶ τέλους εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκογενείας των οὔτε κἂν ἐνταῦθα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὑρίσκουσιν ἄσυλον ἀπὸ τῆς ἐπιρροῆς ἐξωτερικῶν νοσογόνων ἀφορμῶν, διότι δυστυχῶς πολὺ μακρὰν εὑρισκόμεθα ἀκόμη τοῦ σημείου ἐκείνου, καθ' ὃ ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια θὰ ἦνε ὁ πρώτιστος ἰατρὸς καὶ προστάτης τῆς σωματικῆς εὐεξίας τῶν τέκνων της, καταλλήλως ἐνδύουσα αὐτά, μεριμνῶσα πάντοτε μετ' ἐπιμελείας πῶς νὰ διατρίβωσιν ἐν δωματίοις συνεχῶς ἀεριζομένοις καὶ σκληραγωγοῦσα τὸ τρυφερὸν σῶμά των δι' ἐπιτρίψεων τοῦ λαιμοῦ, τοῦ στήθους καὶ τῆς ῥάχεως ὡς καὶ διὰ πρωϊνῶν γαργαρισμῶν μετὰ ψυχροῦ ὕδατος. Ἂν τὰ ἁπλᾶ ταῦτα καὶ εὐκολοκατόρθωτα μέτρα ἐτίθεντο εἰς ἐνέργειαν, πολὺ θὰ ἐμετριάζετο ἡ κατὰ τὸν μαθητικὸν βίον προδιάθεσις τῶν τέκνων μας εἰς συχνοὺς κατάρρους, θὰ ἐπηυξάνετο δι' αὐτῶν ἡ ἀμυντικὴ δύναμις τῶν βλεννογόνων ὑμένων τοῦ φάρυγγος, τοῦ λάρυγγος καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, καὶ θὰ παρεκωλύετο ἡ εἴσοδος νοσογόνων σπερμάτων εἰς τὰ κοιλώματα, τοὺς λακκίσκους καὶ τὰς πτυχὰς τῶν ὀργάνων τούτων.

Οὐδὲν ἧττον θὰ περιεπίπτομεν εἰς μεγάλην ἀπάτην, ἂν τὴν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ μαθητικοῦ βίου συχνότατα ἐμφανιζομένην „γενικὴν τῆς θρέψεως ταραχὴν" καὶ ἰδίᾳ τὴν ὀλιγαιμίαν ἀπεδίδομεν εἰς ἄλλην αἰτίαν παρὰ τὴν αἰφνιδίαν ἀλλαγὴν τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν τοῦ παιδίου. Τὸ ζωηρὸν χρῶμα τῶν παρειῶν του ὠχριάζει καὶ ἐξαφανίζεται ἐν τῇ πλήρει ἀνθρακικοῦ ὀξέος καὶ ὀργανικῶν οὐσιῶν ἀτμοσφαίρᾳ τῆς σχολῆς, ἡ φαιδρότης του γίνεται παρανάλωμα τῶν πολλῶν σχολικῶν θεμάτων του, ἀναγκαζόντων αὐτὸ νὰ περιορισθῇ ἐντὸς στενοῦ καὶ πνιγηροῦ δωματίου, ἐν ᾧ ἔξω αἱ φωτειναὶ καὶ ζωογόνοι τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες τῷ νεύουσι νὰ ἐξέλθῃ, νὰ τρέξῃ, νὰ πηδήσῃ, νὰ παίξῃ καὶ ν' ἀναπαυθῇ.

Αἱ ταραχαὶ τῆς θρέψεως ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ οὔτε προκαλοῦνται ὑπὸ τῆς σχολῆς, οὔτε ἐπιτείνονται ὑπ' αὐτῆς ἀποκλειστικῶς, δὲν δυνάμεθα δὲ κατ' οὐδένα τρόπον „σχολικὰ νοσήματα" ν' ἀποκαλέσωμεν τὴν ἀναιμίαν, τὴν χοιράδωσιν, τὴν φθίσιν, τὴν μυϊκὴν ἀδυναμίαν καὶ τὰ παραπλήσια, ὄχι μόνον διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε κληρονομικά, ἀλλὰ καὶ διότι, μὴ ὄντα τοιαῦτα; πάντοτε ἀναπτύσσονται κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἡλικίας ἕνεκα τῆς κακῆς τοῦ οἴκου ὑγιεινομικῆς καταστάσεως, τῆς τροφῆς καὶ πλείστων ἄλλων δευτερευόντων λόγων.

Πόσον ἡ σχολὴ μόνη καὶ καθ' ἑαυτὴν ἀδυνατεῖ ἐντελῶς νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πρὸς ἄλληλα συνάφειαν τῶν εἰς αὐτὴν ἐκ διαφόρων οἰκογενειῶν συρρεόντων παιδίων ἀποδεικνύεται τρανώτατα ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ μεταδόσεως τῶν κολλητικῶν νοσημάτων. Εἶνε δυστυχῶς ἀληθές, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀκατανόητον, ὅτι πολλάκις αὐτὸς ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ παρίδῃ ἢ νὰ μὴ δώσῃ προσοχὴν εἰς τὰ πρῶτα στάδια μολυντικῆς τινος νόσου, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸ τὸ ἠσκημένον τοῦ ἰατροῦ βλέμμα ἐνίοτε μετὰ μεγάλης δυσκολίας διακρίνει σοβαράν τινα ἀδιαθεσίαν ἀπὸ ὑπολανθανούσης κολλητικῆς ἀσθενείας, ἔστω καὶ ἂν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι πολλάκις τὸ παιδίον, χωρὶς αὐτὸ τὸ ἴδιον νὰ πάσχῃ ἢ νὰ φέρῃ εὐκρινῆ τῆς νόσου σημεῖα, δύναται νὰ μεσολαβήσῃ εἰς τὴν μετάδοσιν καὶ ἐξάπλωσιν μολυσματικῶν οὐσιῶν. Τὸ μέγιστον μέρος τῆς εὐθύνης φέρει ἑπομένως ἡ οἰκογένεια, διότι

ἐν αὐτῇ πρὸ πάντων καὶ οὐχὶ σπανίως κυριαρχεῖ ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν εὐεξίαν τοῦ πλησίον. Βλέπομεν πολλάκις οἰκογενείας, ἔνθα ἐστρατοπέδευσαν ἡ ὀστρακιά, ἡ *σκαρλατίνα*, ἡ διφθερῖτις, ὁ κοκκύτης, ἡ εὐφλογία, ὁ τύφος καὶ τὰ καθεξῆς, νὰ στέλλωσιν εἰς τὴν σχολὴν τὰ ὑγιῆ μέν, ἢ μηκέτι εὐδιακρίτως νοσήσαντα, ἀλλὰ κατ' οἶκον μετὰ τῶν ἀσθενῶν ἐλθόντα εἰς συνάφειαν τέκνα των· οὐχὶ σπανίως ἐπίσης βλέπομεν ἀλλαχοῦ ν' ἀποκρύπτωνται τὰ νοσήματα ταῦτα, ἢ νὰ ἐπιτρέπεται ἢ εἰς τὸ σχολεῖον φοίτησις πρὶν ἢ ἐπέλθῃ ἐντελὴς ἀνάρρωσις, ἂν δὲ προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ τὴν ἀμεριμνησίαν ἢ τὴν ἄγνοιαν περὶ τοῦ πῶς νὰ προφυλαχθῶσι τὰ ὑγιῆ τέκνα ἀπὸ τοῦ μιάσματος, τότε οὐδένα πλέον ἀποχρῶντα λόγον ἔχομεν νὰ καταδικάζωμεν τὰ σχολεῖά μας καὶ μόνον ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε, χάριν ἴσως τοῦ συρμοῦ, τῆς συνηθείας, ἢ πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς ἰδίας μας συνειδήσεως, νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς τὰς μόνας πηγὰς καὶ ἑστίας πάσης κολλητικῆς ἀσθενείας.

Οὐχὶ διὰ παραπόνων καὶ μομφῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτοβοηθείας, οὐχὶ διὰ τῆς ἐπιρρίψεως τῆς εὐθύνης ἐπὶ ἄλλους, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπιγνώσεως καὶ εὐσυνειδήτου ἐκπληρώσεως τῶν ἰδίων μας καθηκόντων πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν βελτίωσιν τῆς τοιαύτης καταστάσεως. Ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ οἰκογένεια, ὁ ἰατρὸς καὶ τὸ σχολεῖον δέον ἀμοιβαίως νὰ ὑποστηρίζωνται, στενώτερον νὰ συνεφάπτωνται, νὰ τείνωσι πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας καὶ νὰ προσπαθῶσι τὰ ἰδιά των συμφέροντα νὰ ὑπερασπίζωσι διὰ τῆς ὅσον ἔνεστι ἁρμονικῆς καὶ καταλλήλου ἀναπτύξεως τοῦ παιδίου.

Ο ΠΙΘΗΚΟΣ ΤΟΥ ΜΟΥΓΚ.

Ἀληθῆ πόλεμον ἂς κηρύξωμεν κατὰ τῆς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν κληρονομικῆς μεταδόσεως τῶν ἀσθενειῶν, ἂς ἐξασφαλίσωμεν ἐν πρώτοις εἰς τὸν ἄνθρωπον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸ φῶς τοῦ κόσμου ὅσον ἔνεστιν ὑγιᾶ ἰδιοσυγκρασίαν καὶ ἂς φροντίζωμεν σωφρόνως καὶ ἐπιμελῶς περὶ τῆς ὑγιείας του κατὰ τὴν νηπιακήν του ἡλικίαν, κατόπιν δὲ ἂς προσπαθῶμεν νὰ ἔχωμεν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν ἰσορροπίαν μεταξὺ πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἀσκήσεως, μεταξὺ ἐργασίας καὶ ἀναπαύσεως ἐκτὸς τοῦ σχολείου, ἀναλογιζόμενοι συγχρόνως ὅτι μεταξὺ τοῦ παιδαγωγοῦ, τοῦ ἰατροῦ καὶ τῶν γονέων ὑπάρχει σπουδαιότατόν τι συνδετικὸν μέλος: ἡ Ὑγιεινή.

Ταύτης, ἂν μόνος ὁ εἷς τῶν τριῶν τούτων παραγόντων ἔχῃ αὐτὴν ὑπ' ὄψιν, ὁ σκοπὸς θὰ ματαιωθῇ. Ἂν ὅμως καὶ οἱ τρεῖς συνηνωμένοι ἐργάζωνται ὑπὲρ αὐτῆς, τότε θὰ δικαιούμεθα νὰ ἐλπίζωμεν βαθμιαῖον καὶ ὁριστικὸν περιορισμὸν τῶν παιδικῶν νοσημάτων καὶ νὰ ἴδωμεν ἀναπτυσσομένην πρὸ ἡμῶν νέαν, ὑγιᾶ καὶ εὔρωστον γενεάν.

Ὅλα τὰ ἄλλα, αἱ πρωτότυποι δῆλα δὴ συμβουλαὶ ἀγυρτῶν καὶ ἐμπειρικῶν ἰατρῶν καὶ μάλιστα ἡ πείσμων ἐκείνη πανδημοσύνη ἀρσενικῶν τινων γονέων εἶνε οὐχὶ ἔντιμος προεξόφλησις τῆς ἡσυχίας, τῆς εὐτυχίας, τῆς ζωῆς ἐπὶ τέλους τῶν τέκνων μας, τῶν ὁποίων ἡ ἀθλιότης διαιωνίζεται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα.

..Χ..

Ο ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΘΗΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΜΟΥΓΚ.

Ἀξιανάγνωστος εἶνε ἡ ἱστορία ἑνὸς τῶν, κατὰ Δαρβῖνον, προγόνων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, οὗ πιστὴν εἰκόνα παραθέτομεν ἐνταῦθα. Ἡμεῖς, καίτοι ζῶντες ἐγγύτερον εἰς τὰς θερμὰς ζώνας, ἔνθα ἐνδιαιτῶνται κατὰ πλήθη οἱ ὁμογενεῖς τοῦ νοήμονος τούτου ἀντιπροσώπου τῶν τετραχείρων, σπανίως λαμβάνομεν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὰς ἕξεις καὶ τὰ ἰδιώματα αὐτῶν, τὸ πολὺ δὲ βλέπομεν αὐτοὺς ἐγκεκλεισμένους ἐν κλωβίοις, ἐν οἷς μεταφέρονται ἐκ τῶν ἐνδοτέρω τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς εἰς τοὺς ζωολογικοὺς τῆς Εὐρώπης κήπους.

Πολλοὶ πίθηκοι τῶν *νεωρίων* τούτων τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης ὑπῆρξαν οἱ εὐνοούμενοι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δημοσίου καὶ ἔσχον τὸ εὐτύχημα μετ' ἐπιμελείας καὶ εὐσυνειδησίας νὰ βιογραφηθῶσιν ὑπὸ τοῦ τύπου, οὗ σπανίως δὲ καὶ χάριν αὐτῶν νὰ ἐκδοθῶσιν ἰδιαίτερα παραρτήματα, ἐν οἷς πιστῶς ἐξετίθεντο τὰ αἴτια καὶ τὰ συμπτώματα τυχαίας τινὸς ἀσθενείας των, ἢ ὁ ἐπισυμβὰς αὐτῶν θάνατος. Ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν περιέργων τούτων ξένων τῶν βορείων κλιμάτων ἔσχε μέχρι τοῦδε τὴν τιμὴν νὰ γίνῃ ἀντικείμενον ὑπουργικοῦ λόγου ἐν τῇ συνεδρίᾳ κοινοβουλίου τινός. Τὴν δόξαν ταύτην ἀπήλαυσε μόνος ὁ κυνοκέφαλος πίθηκος τοῦ ἰχθυοτροφείου τοῦ Βερολίνου, ὅτε πρό τινων ἐνιαυτῶν ὁ ἐπὶ τῆς

παιδείας ὑπουργὸς τῆς Πρωσσίας ὡμίλησεν ἐν τῇ βουλῇ κατὰ τῶν ἀνοικείως καὶ ἀτόπως καταφερομένων ἐναντίον τῶν ἐπὶ ζώντων ζῴων γινομένων φυσιολογικῶν πειραμάτων.

Τίνες εἶνε λοιπὸν αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ ζῴου τούτου; Ἐκαμεν ἄρά γε πρᾶξίν τινα ὁμοίαν πρὸς τὴν τῶν χηνῶν ἐκείνων τοῦ Καπιτωλίου, αἵτινες ἔσωσαν τὴν κοσμοκράτειραν πόλιν ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου; — Οὐδαμῶς· ἡ μόνη πρᾶξις αὐτοῦ συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ἠναγκάσθη, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν ὁμοίων του, πολλὰ νὰ ὑποστῇ. Ὁ ἐν Βερολίνῳ καθηγητὴς Ἑρμᾶνος Μοῦγκ εἶχε κάμει ἐπ' αὐτοῦ πειράματα οὐκ εὐάριθμα πρὸς λύσιν τοῦ σπουδαίου ζητήματος περὶ τῆς ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας. Τὸ κρανίον του εἶχεν ἀνοιχθῆ, ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου του εἶχον ἀποκοπῆ διάφορα τεμάχια καὶ μετὰ τὴν παρατήρησιν τῶν εἰς τὸν νοητικὸν καὶ αἰσθητικὸν βίον του ἐπελθουσῶν μεταβολῶν ἐθεραπεύθη πάλιν ὁ πολύτλας πίθηκος καὶ ἐδωρήθη τῷ βερολιναίῳ ἰχθυοτροφείῳ. Ἐν αὐτῷ διάγει μέχρι τῆς σήμερον ἄνετον πιθηκικὸν βίον καὶ εἶνε τόσον ὑγιής, ὥςτε οὐδεὶς δύναται ποτε νὰ φαντασθῇ ὅτι τῷ ἐλλείπουσιν ὁλόκληρα τεμάχια τοῦ ἐγκεφάλου του.

Ἀλλ' ὄχι μόνον ὁ κυνοκέφαλος οὗτος πίθηκος τοῦ Μοῦγκ ὑπῆρξεν ὄργανον τῆς ἐπιστήμης· διότι ἄπειρος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν πιθήκων καὶ κυνῶν, οἵτινες ἐθυσιάσθησαν ἕως οὗ ἡ ἐπιστήμη ἐξαγάγῃ τὰ εἰς ἃ κατέληξεν ἤδη σπουδαῖα συμπεράσματα περὶ τῆς ἐγκεφαλικῆς ἐνεργείας.

Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐπεκράτει ἡ γνώμη ὅτι ὁ κυρίως ἐγκέφαλος ἦτον ἡ ἕδρα τῆς θελήσεως καὶ τῶν ἐντυπώσεων καί, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πειραμάτων τοῦ γάλλου φυσιοδίφου Φλοῦρενς, ἐπίστευον ὅτι ἀόριστα ἦσαν τὰ μέρη τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν οἷς παρήγοντο ὡρισμέναι ἐντυπώσεις καὶ αἰσθήματα. Ἀλλὰ περὶ τὸ ἔτος 1870 δύο ἰατροί, ὁ Fritsch καὶ ὁ Hitzig, εὗρον ὅτι ἐν τῇ φαιᾷ οὐσίᾳ ὑπῆρχον θέσεις, τὰς ὁποίας ἅμα ὡς ἠρέθιζον διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος, προεκάλουν διαφόρους μυϊκὰς συστολὰς εἰς τὴν ἀντίθετον τοῦ σώματος πλευράν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὁρμηθέντες καὶ μιμηθὴν ἔχοντες εἰς τοῦτο τὸν μνημονευθέντα καθηγητὴν Ἑρμ. Μοῦγκ ἐξηκολούθησαν τὰ πειράματά των, ἕως ὅτου ἐξηκρίβωσαν τὰ ἑξῆς φαινόμενα.

Ὁ ἐγκεφαλικὸς φλοιὸς (φαιὰ οὐσία) κατατέμνεται κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς εἰς διάφορα τμήματα, ὧν ἕκαστον ἀντιπροσωπεύει ὡρισμένην τινὰ αἴσθησιν, εἰς ἕκαστον δηλαδὴ ἐξ αὐτῶν παράγονται αἱ οἰκεῖαι ἐντυπώσεις τῆς αἰσθήσεως ταύτης. Εἰς τὴν φαιὰν οὐσίαν τοῦ ὀπισθοκρανίου λοβοῦ ἑδρεύει ἡ αἴσθησις τοῦ φωτὸς καὶ ἡ ὅρασις, ἂν δὲ τὸ μέρος τοῦτο, ὀπτικὴ σφαῖρα ἀποκαλούμενον, ἀμφοτέρωθεν ἀφαιρεθῇ, τὸ ζῷον ἀποτυφλοῦται ἐντελῶς, καίτοι ὁ ὀφθαλμὸς ἐξακολουθεῖ νὰ βλέπῃ. Ἡ φαιὰ οὐσία τοῦ κατὰ τοὺς κροτάφους λοβοῦ αἰσθάνεται τὸν ἦχον καὶ παράγει τὴν αἴσθησιν τῆς ἀκοῆς, κάτωθεν δ' αὐτῆς κεῖται ἡ σφαῖρα τῆς ὀσφρήσεως. Τὴν μεγίστην τέλος ἔκτασιν ἔχει ἡ πρὸς τὸ αἴσθημα τῆς ἁφῆς ἀνταποκρινομένη φαιὰ οὐσία, ἀφ' ἧς προέρχονται πᾶσαι αἱ τῶν μυώνων καὶ τοῦ δέρματος συστολαὶ καὶ κινήσεις. Μόνον τὸ κεντρικὸν τῆς γεύσεως ὄργανον δὲν εὑρέθη μέχρι τοῦδε μετὰ βεβαιότητος.

Εἰς τὰς ἀνακαλύψεις ταύτας δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ πολλὰς ἄλλας ταὐτοχρόνως γενομένας σπουδαίας παρατηρήσεις. Ἐκεῖνο τὸ ζῷον, ὃ ἀφῄρεσαν τὰ κεντρικὰ μέρη τῶν δύο ὀπτικῶν αὐτοῦ σφαιρῶν, εἶνε ψυχικῶς τυφλόν, δηλαδὴ βλέπει μὲν τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ ὅ,τι βλέπει. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ διδάσκεται πάλιν ν' ἀναγνωρίζῃ τὸ ὁρώμενον, καὶ τοῦτο διότι βαθμηδὸν τὰ περίφερικὰ τῆς ὀπτικῆς σφαίρας μέρη καταλαμβάνουσι τὴν θέσιν τοῦ κέντρου. Ὅτι διὰ τῶν πειραμάτων τούτων οὐ μόνον πλουτίζονται αἱ γνώσεις ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις καθίσταται δυνατὴ ἡ θεραπεία σοβαρῶν ἐγκεφαλικῶν νοσημάτων τοῦ ἀνθρώπου, εἶνε ἤδη ὑπὸ τῶν πραγμάτων τρανῶς ἀποδεδειγμένον καὶ ἐπικεκυρωμένον ὑφ' ὅλων τῶν δοκίμων καὶ πεπειραμένων Ἀσκληπιαδῶν.

* — *

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ.

Ὁ καθηγητὴς κύριος Piglheim εἶνε ἀμίμητος εἰς τὴν ζωγραφίαν παιδικῶν μορφῶν, καὶ μίαν, τὴν ὡραιοτέραν ἴσως ἐκ τῶν εἰκόνων τοῦ εἴδους τούτου, θεωροῦσιν οἱ Ἑρμανοὶ τὸ *Νενί*, τρυφερωτάτην προσηγορίαν τῶν βρεφῶν. Ἡ δρόσος, ἡ γλυκύτης, οἱ ὀφθαλμοί, τὸ ἦθος καὶ τὸ μελαγχροινὸν πρόσωπον, ὅλα αὐτὰ εἶνε σπάνια πράγματα ἐδῶ, καὶ ὡς συνηθέστατα παρ' ἡμῖν πολιτογραφοῦσι τὸ εὔμορφον ἔργον τοῦ καλλιτέχνου εἰς τὴν Ἀνατολήν, ὅπου τόσαι ὡραῖαι μητέρες ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσι τοιούτους θησαυρούς.

— Ἡ *Ἄνοιξις* εἶνε νεώτατον ἔργον τοῦ γνωστοῦ ἤδη τοῖς ἡμετέροις Ἀναγνώσταις ζωγράφου τοῦ *Παραμυθιοῦ*. Καὶ ἐν τούτῳ διαλάμπει ἡ χάρις τοῦ χρωστῆρος ἐκείνου, ὅςτις γράφει τόσον ὡραίους ὀφθαλμούς, ὅσον ὡραίους δὲν ἠδδόκησε νὰ κάμῃ ὁ Θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Γερμανῶν, ὡς ἤθελεν εἰπεῖ ὁ Χάϊνε ἂν ἐπέζη καὶ ἔβλεπε τὰς εἰκόνας τοῦ δαιμονίου τούτου ὁμογενοῦς του. Τὴν ἀβρότητα τῆς ἰδανικῆς τοῦ καλλιτέχνου συλλήψεως ἠθέλομεν ἴσως ἀδικήσει διὰ πεζῆς ἐνταῦθα κριτικῆς χρονοτριβῆς, ἣν σκοπίμως δύνανται ν' ἀντικαστήσωσιν οἱ ἀφελέστατοι καὶ ἑρμηνευτικοὶ αὐτοὶ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ μας, ἐν ἑλληνικῇ παραφράσει ἐξωραΐσαντος τὴν *ἄνοιξιν τοῦ Μεταστασίου*:

Ἀπ' τὴν ἄνοιξι, 'ποῦ ἐγύρισε,
Οὐρανὸς καὶ γῆς εὐφράνθη,
Μὲ τὸ χρότο καὶ μὲ τ' ἄνδι
Παίζει ὁ ζέφυρος τερπνά.

Ἥλιου ἀχτῖνα καθαρώτατη
Τοῦ βουνοῦ τὰ χιόνια λυόνει,
Ἐποῦ τὸ νέο του ξεφυτρόνει
Πράσιν' ἔντυμα λαμπρό·

Τὸ σιγὸ τὸ κυματάκι
Εἰς ταῖς ἄκραις του φλοισβίζει,
Καὶ τὸ ἀνθοδροσοστολίζει
Μὲ τ' ἀκοίμητα νερά.

Τὸ ἰσχυρὸ τὸ δέντρο, 'ποῦ εἴδανε
Σταθερὸ καιροὶ καὶ χρόνοι,
Τὰ κλωνάρια ξελαφρόνει
Ἀπ' τὰ χιόνια τὰ ὀκνηρά.

Παντοῦ, ἰδού, ξυπνοῦν καὶ τρέμουν
Ἄνθια χίλια ἀπὸ τὸ χῶμα,
Ἐποῦ εἶνε ἀπείραχτα εἰς τὸ χρῶμα
Ἀπ' τ' ἀλέτρια τὰ σκληρά.

. . . . . .

. . . . . .

Ἡ βοσκοῦλα ἐρωτεμένη
Πάει 'ς τὸ ρεῦμα νὰ κυτάξῃ,
Γιὰ νὰ βάλῃ ὡραῖα 'σὲ τάξι
Τὰ ξανθά της τὰ μαλλιά

— Εἷς τῶν ἀξιωτέρων μαθητῶν τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου εἶνε ὁ ζωγράφος τῆς *Ἀποκαθηλώσεως τοῦ Χριστοῦ*, περιφήμου μεταξὺ τῶν ἐξόχων ἀριστουργημάτων τῆς Ἰταλικῆς

Ἀναγεννήσεως. Αἱ σύγχρονοι κατανυκτικαὶ τῆς Ἐκκλησίας μας λειτουργίαι καὶ οἱ ὡραῖοι στίχοι τοῦ κυρίου Κλέωνος Ραγκαβῆ παρέχουσι τὴν περιπαθεστέραν ἑρμηνείαν τῆς ὑψηλῆς εἰκόνος, ἥτις διαμφισβητεῖ τὰ πρωτεῖα πρὸς ὅμοιον ἔργον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ροῦβενς.

— Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅμως, ὅτι ἐταράχθη ἡ ἡσυχία τοῦ πτωχοῦ βατράχου. Ὡςεὶ μὴ ἤρκει μία μοχθηρὰ γαλῆς μορφὴ νὰ κόψῃ τὰ ἥπατά του, τρεῖς αἱμοβόροι γάτοι, μὲ μύστακα εὐζωνικῶς ὀξύ, μὲ σκοποὺς φονικωτάτους παρουσιάσθησαν ἐμπρός του τόσον ἀπροσδοκήτως. Εἶνε τόσον νευρικός, καὶ ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ, ὅτι θὰ τὸν ἐκλάβουν ἀντὶ τοῦ ὁμηρικοῦ ἀντιπάλου του, τοῦ μυός, καὶ θὰ κατασπαραχθῇ τόσον ἀνηλεῶς, θὰ χάσῃ τὰς φρένας του . . . Ἆρά γε θὰ προφθάσῃ νὰ πηδήσῃ κατακέφαλα εἰς τὸ νερὸν τῆς θεοπέμπτου ἐκείνης λεκάνης, καὶ νὰ σωθῇ; — Τὴν ἀπορίαν ταύτην τῶν εὐαισθήτων Ἀναγνωστῶν τῆς *Κλειοῦς* δύναται νὰ λύσῃ μόνος ὁ κ. C. Reichert, ὁ γράψας τὴν χαριεστάτην ταύτην εἰκόνα.

ΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΕΣΠΕΡΙΑΣ.

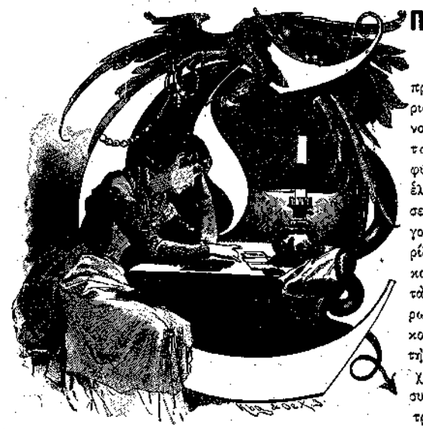

Ἐν ἐλλείψει προχείρων κατηγοριῶν ἕνα καὶ μόνον ἐπιδαψιλεύουσι τὰ γερμανικὰ φύλλα ἔπαινον τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει, ἥτις — λέγουσιν — χαρακτηρίζεται ὡς ἡ τακτικωτέρα πασῶν εἰς τὰς ἐν Εὐρώπῃ πληρωμάς της, ὑπερακοντίσασα καὶ αὐτὴν τὴν ἀγγλικήν, χρησιμοποιοῦσαν συνήθως ὅλην τὴν τραπεζιτικὴν της παντοκρατορίαν πρὸς διάθεσιν καὶ ἑνὸς λεπτοῦ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐνῷ τῆς πτωχῆς Ἑλλάδος τὸ χρῆμα εἶνε ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ παραγγελιοδόχου κατὰ τὴν ὑπογραφὴν οἱουδήποτε συμβολαίου διὰ τὰς προμηθείας τῶν συγχρόνων παρασκευῶν. Τοῦτο ἀναγράφω ἐνταῦθα πρὸς φίμωσιν τῶν ὁμογενῶν μικρεμπορίσκων τῆς διασπορᾶς, οἵτινες, ἂν συνεζήτουν τὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν ξέναις γλώσσαις, ἀμέσως ἤθελον συστηθῇ ὑπὸ τῶν ἀκουόντων ἀλλογενῶν εἰς τὰς διευθύνσεις ἰουδαϊκῶν ἐδῶ ἐφημερίδων ὡς οἱ μοχθηρότεροι τῶν μισελλήνων καὶ οἱ φιλοψογώτεροι τῶν ἐθνικῶν μεταπρατῶν,

Ἡ ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ γενομένη θεατρικὴ παράστασις τοῦ Φάουστ ἐκίνησεν ὅλων τῶν θεατρικῶν κύκλων τὴν περιέργειαν, ἐθεωρήθη δὲ τὸ γεγονὸς τοῦτο ὡς παράδοξον φαινόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς σκηνῆς. Ἰδού πῶς κρίνουσι καὶ τί γράφουσι περὶ τῆς παραστάσεως ταύτης οἱ γερμανοί: „Ὅτε ὁ Γκαῖτε ἔγραφε τὰ ποιήματά του, πανταχοῦ ἐπεκράτει πνεῦμα κοσμοπολιτικὸν καὶ τοῦτο ἐνεφύσησεν εἰς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ του εἰκόνα ζωηρόν τινα τόνον, ἑνότητά τινα καὶ ἁρμονίαν, οἷαν πᾶν ἀριστοτέχνημα ἀπαιτεῖ. Ἡ σχέσις τοῦ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ πονηρὸν τὸν ἀπασχολεῖ. Αὐτὸ εἶνε τὸ ζήτημα, ἡ ὑπόθεσις, τὸ ἐρυθρὸν νῆμα τὸ δι' ὅλου τοῦ ποιήματος, τοῦ „Φάουστ", διυφαινόμενον. Ὁ ποιητὴς παριστάνει ἡμῖν τὸ πονηρὸν πνεῦμα ὡς δύναμιν, ὡς „δαίμονα δημιουργικόν", εἰς τοῦτον δ' ἀντιπαραθέτει τὸν „Φάουστ" πολιορκούμενον καὶ δεσμευόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρνητικοῦ πνεύματος, περιερχόμενον τὸν κόσμον, μεταπίπτοντα ἀπὸ τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν ἀρχαίαν τέχνην, ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν πολιτικήν, τὸν πόλεμον καὶ τὴν τεχνουργίαν. Τὸ πονηρὸν εἶνε ἡ ὁρμή, τὸ ἀποτέλεσμα δὲ εἶνε πάντοτε ἀγαθόν, προοδευτικόν. Ἡ πρὸς τὴν ἀπάτην τάσις παρέχει αὐτῷ πλοῦτον θετικὸν καὶ ἀνυψοῖ τὸν ἄνθρωπον — τὸν Φάουστ — ἐν τῷ βίῳ. Ὁ Ἀδὰμ Σμὶθ παρέστησε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, αἱ δὲ περὶ τοῦ πλούτου τῶν ἐθνῶν θεωρίαι του εἶνε, ὡς ὁ „Φάουστ", καθαρὸν ποίημα.

Ὁ κόσμος ἐνετρύφα ἐν τῇ αἰσιοδοξίᾳ. Οἱ λαοὶ ἐνηγκαλίζοντο ἀλλήλους, εἰς δὲ Ναπολέων ἠδύνατο πανταχοῦ νὰ παρουσιάζηται ὡς λυτρωτὴς καὶ προστάτης. Πρὸ πάντων δὲ οἱ γερμανοὶ ἐφαίνοντο καταληφθέντες ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὴν ἐν τῷ „Φάουστ" ἰδέαν. Δι' αὐτοὺς οἱ ψυχροὶ τοῦ διαβόλου δνυχες ἦσαν κέρας Ἀμαλθείας, ἐνόμιζον δὲ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ στερηθῶσι τῆς ἐξ αὐτῶν εὐλογίας. Παρεδόθησαν εἰς τὴν γοητείαν καὶ ἐφώνησαν τῷ Σατανᾷ: „Ἐμφανίσθητι!"

Ἀλλὰ δυςτυχῶς ἡ πεῖρα ἀπεδείχθη πικρά. Ἡ ῥοδόχρους εἰκὼν ἤρχισε ν' ἀμυδροῦται, ν' ἀποσβέννυται καὶ νὰ διαρρηγνύεται, μέχρι δὲ τῆς σήμερον λείπει ἀκόμη ἀπ' αὐτῆς τὸ ἐπίχρισμα ἐκεῖνο, ὅπερ ἐλάμπρυνε τόσον τὰ ἀρχικά της ἐκεῖνα χρώματα.

Τὸν „Φάουστ" δὲν ἐννοοῦμεν πλέον.

Ἐν τῷ „Λυκείῳ" τοῦ Λονδίνου ὁ κ. Will φέρει ἐπὶ τῆς σκηνῆς γελοιογραφίαν τοῦ ποιήματος. Ὁ „Φάουστ" παριστάνεται ὡς ἁπλοϊκὸς γραμματοδιδάσκαλος, ὅςτις, καθὼς καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ τοῦ δράματος πρόσωπα, γίνεται παίγνιον καὶ θῦμα τῶν σαρκασμῶν τοῦ φέροντος τὸν ἐρυθρὸν μανδύαν Ἑρρίκου Ἰρβιγγος. Οὗτος, ὡς Μεφιστοφελῆς, ἀφαιρεῖται πᾶσαν τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ οὐσίαν καὶ παρίσταται ἡμῖν ὡς κακοῦργος τῶν τριόδων, προςπαθῶν μάλιστα, κατὰ τὸ Λονδίνειον ἔθος, καὶ αὐτὸς νὰ διαφθείρῃ καὶ νὰ παρασύρῃ τὴν ἀτυχῆ Μαργαρίταν εἰς φόνον τοῦ τέκνου της, ἐν ᾧ ἐν τῷ δράματι τοῦ Γκαῖτε παρίστανται μόνον ὡς βοηθὸς καὶ συνεργάτης τοῦ Φάουστ, τοῦ κυρίου προςώπου. Διὰ νὰ μὴ αἰσθανθῇ δέ τις ὅλας αὐτὰς τὰς ἐλλείψεις κατεβλήθησαν ὅμετροι κόποι πρὸς μεγαλοπρεπῆ τῆς σκηνῆς διακόσμησιν· ἡ βαλπούργειος νὺξ παρέχει ἀφορμὴν νὰ ἐκτεθῶσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἅπασαι αἱ περικαλλεῖς ἐρχηστρίδες καὶ ἡ βασίλισσα μεταξὺ αὐτῶν, ἡ διάσημος μὲς Ellen Terry. Αὐτή, ἥτις πολὺ καταλλήλως θὰ ἠδύνατο νὰ παραστήσῃ τὴν Ἑλένην, ἠναγκάσθη νὰ ὑποκριθῇ τὴν ἁπλοϊκὴν καὶ χωρικὴν γερμανίδα κόρην, ἀκορέστως προςβλέπουσαν τὸν ἠλιθιώτατον ὅλων τῶν ποτὲ ὑπαρξάντων Φαύστων.

Εἶνε σκληρὸν νὰ βλέπῃ τις τόσην διαστροφὴν τοῦ λαμπροῦ ποιήματος καὶ τὴν ὑπὸ πέπλους πολυτελεῖς κεκρυμμένην ἀπαισιοδοξίαν νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Γκαῖτε. Ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον νὰ κατανοηθῇ πλέον ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ πρότυπον τοῦ Φάουστ. Διότι εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπερ ὁ Γκαῖτε ἐν τῷ ποιήματί του ἐνέδυσε τόσον ποιητικὴν περιβολήν, οὐδεὶς ἄνθρωπος πιστεύει πλέον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ — καὶ ἴσως οὐδεὶς ποτε· ἐπίστευσεν ἄχρι τοῦδε, ἐκτὸς τοῦ Ἀδὰμ Σμίθ, τοῦ ἁπλοϊκοῦ καὶ ἀσκητικὸν βίον διάγοντος σοφοῦ τῆς Σκωτίας.

Ἡ κυρία Ἰουλιέττα Ἀδάμ, ἥτις, ὡς γνωστόν, ἐκδίδει τὴν „Nouvelle Revue" διαμαρτύρεται ἔν τινι ἐπιστολῇ αὐτῆς πρὸς τὸν „Φιγαρὼ" κατὰ τῆς παραστάσεως τοῦ „Λοενγκρὶν" ἐν Παρισίοις ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Γαλλίας ἐν θεάτρῳ ὑποστηριζομένῳ ὑπὸ τοῦ ταμείου τῆς Κυβερνήσεως.

Εἰς τὸ Μουσεῖον τῶν Βρυξελλῶν διεβιβάσθη ἐσχάτως ἡ εἴδησις, ὅτι ἔν τινι κώμῃ τῆς Σαβοΐας ἀνεκαλύφθη ἄγνωστός τις μέχρι τοῦδε εἰκὼν τοῦ διασήμου ζωγράφου τῆς Ὁλλανδίας βὰν Δύκ. Λέγεται ὅτι ὁ καλλιτέχνης οὗτος ταξειδεύων ποτὲ εἰς Ἰταλίαν ἠσθένησε καθ' ὁδὸν καὶ ἠναγκάσθη ἐπὶ πολλοὺς μῆνας νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ μονῆρες τοῦτο καὶ ὀρεινὸν χωρίον. Ἐνταῦθα τυχὼν ἐξαιρετικῆς περιποιήσεως παρά τινος ἁπλοῦ ἀγροτου ἐζωγράφησε πρὸς ἀμοιβὴν αὐτοῦ τὸ μικρὸν του θυγάτριον. Ματαίως ἔκτοτε προςεπάθουν ὅλα τὰ μουσεῖα τῶν Κάτω χωρῶν ν' ἀνεύρωσι τὴν εἰκόνα ταύτην, μόλις δὲ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς ἐρασιτέχνης, ὁ μαρκήσιος Κόστα δὲ Βωρεγκάρ, ηὐτύχησεν ὁ ἴδιος ν' ἀνεύρῃ τὸ κειμήλιον, τὸ ὁποῖον ἐλπίζεται ὅτι θὰ ἀγορασθῇ ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Μουσείου τῶν Βρυξελλῶν.

Οἱ μηχανικοὶ ὅλων τῶν θεάτρων τοῦ Βερολίνου συνελθόντες ἐσχημάτισαν σύλλογον, ὅςτις μέλλει νὰ ἐξαπλωθῇ καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν. Ἓν τινι τῶν πρώτων γενικῶν συνεδριῶν, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος περὶ τὰ 300 ἄτομα ἐξ ὅλων τῶν βερολιναίων θεάτρων μὴ ἐξαιρουμένου καὶ τοῦ βασιλικοῦ, ἐγένετο ἀποδεκτὸς ὁ κανονισμὸς αὐτοῦ. Ὡς πρῶτος πρόεδρος ἐξελέγη ὁ ἀρχιμηχανικὸς τοῦ θεάτρου τῆς Ὀστένδης Brutz.

Ὁ πρῶτος ὑψίφωνος τῆς „κωμικῆς Ὄπερας" τῶν Παρισίων Trillet παρεφρόνησεν αἰφνιδίως καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ φρενοκομεῖον.

Ὁ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει καθηγητὴς Φριεδερίκος Τσάρνκε, πολλάκις δημοσιεύσας διαφόρους πληροφορίας περὶ αὐθεντικῶν τοῦ Γκαῖτε εἰκόνων, γράφει ἤδη εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ ἐκδιδομένην „Γενικὴν Ἐφημερίδα" μακρὰν ἔκθεσιν περὶ δύο εἰςέτι ὅλως ἀγνώστων εἰκονισμάτων τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Τὸ πρῶτον τούτων ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ῥάαβε τῇ 11. Μαΐου 1811, ἐν Βεϊμάρῃ, τὸ δὲ δεύτερον, περὶ οὗ αὐτὸς ὁ Γκαῖτε λέγει ὅτι ἴσως εἶνε ἡ μόνη εἰκών, ἥτις πιστότατα αὐτὸν ἀναπαριστᾷ, ἐγράφη ὑπὸ τοῦ Σμέλλερ τῷ 1829, καὶ διατελεῖ νῦν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ βαρώνου φὸν

Γκάγκερν, οὗτινος ὁ πάππος ἔλαβε τὴν εἰκόνα ὡς δῶρον παρ' αὐτοῦ τοῦ Γκαῖτε.

Μετὰ τοῦ φυλλαδίου τούτου τῆς Ἀνοίξεώς Σοι συνιστῶ καὶ τὴν παρατιθεμένην οἰκιακὴν ἐνδυμασίαν, ἔχουσαν ὅλην τὴν χάριν τῆς ὥρας, καθ' ἣν ἡ φύσις ὑπαγορεύει εἰς πάντας καὶ μάλιστα εἰς τὰς φιλοκάλους μητέρας νὰ συμμορφῶνται μὲ τὴν ἰδίαν της στολήν. Οἱ Γερμανοί, τῶν ὁποίων ὁ οἰκογενειακὸς βίος ἔχει ἐπίσης ἄκακα καὶ ὡραῖα θέλγητρα, ἐπιτηδεύονται σπέριττον κατ' οἶκον κομψότητα καὶ καθαριότητα, δύο πράγματα κατορθωτὰ καὶ διὰ τοὺς πλουσίους καὶ τὴν μεσαίαν τάξιν, εἰς ἣν καὶ ἡμεῖς ἀνήκομεν, φίλη μου. Εἶνε μία χαρά, εἶνε εὐλογία δι' ἕνα οἶκον, ὅταν τὸ ἀξίωμα τῆς νεαρᾶς μητρὸς περιβάλλεται μὲ τὴν χάριν τῆς φιλοκαλίας, ἥτις μόνον ἐν τῇ πράξει μεταδίδεται καὶ εἰς τὰ μικρά, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου εἶνε μία ἀπόλαυσις διὰ τοὺς ἡλικιωμένους. Ὅταν λάμπῃ τὸ πρόσωπον τῆς μητρός, καὶ μὲ τὸ νέον ὅσον καὶ ἁπλοῦν φόρεμά της παίζουν αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, καὶ τρεῖς — τέσσαρες μικροὶ ἄγγελοι, λευκοὶ καὶ ὑγιεῖς, τὴν περιτριγυρίζουν, ὅταν ὅλα αὐτὰ ὑπάρχουν ἐντὸς ἑνὸς δωματίου, δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ ποίαν ὡραιοτέραν εἰκόνα εἶχε κατὰ νοῦν ὁ Θεὸς ὅταν ἠθέλησε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸ εὐγενέστερον πλάσμα του, τὸν ἄνθρωπον, τὴν ἰδέαν τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου.

Αὐτὰ εἶνε, θὰ εἴπῃς, οἱ συνήθεις ὑπερεκχειλισμοὶ τῆς καρδίας μου, τοὺς ὁποίους ὅμως γνωρίζω ὅτι πάντοτε ἤκουες καὶ ἄλλοτε συμπαθῶς, τώρα δὲ εἶνε καιρὸς νὰ ἐφαρμόζωνται ὅσον εἶνε δυνατὸν αἱ ὡραῖαι τῆς νεότητός μας ὀνειροπολήσεις. Ἔπειτα, τί ἄλλο τάχα εἶνε εὐδαιμονία διὰ μίαν φρόνιμον μητέρα, εἰμὴ μερική τις πραγματοποίησις ὀλίγων τοῦ παρθενικοῦ βίου ὀνείρων, ἐκ τῶν πολλῶν ὅσα ὁ χρόνος καὶ ἡ πεῖρα ἐπρόφθασαν νὰ διαλύσωσι;

ΜΑΤΑΙΟΤΗΣ ΠΕΡΙΕΡΓΟΥ.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ.

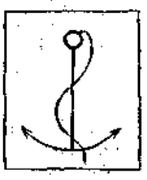

Οἱ περίεργοι συλλογεῖς γραμματοσήμων, ὅσοι μάλιστα ἐκ τῆς ὡραίας ταύτης ἐνασχολήσεώς των ἀποκτῶσι βαθμηδὸν καὶ χρήσιμα προσόντα παρατηρητικότητος καὶ φιλοκαλίας ἀκόμη, θὰ παρετήρησαν βέβαια ὅτι ταῦτα ἐκτυποῦνται ἐπὶ χάρτου, ἔχοντος περίπλοκα ὑδρογραφικὰ σύμβολα, τὰ ὁποῖα πρὸς ματαίωσιν κυρίως τῶν κατὰ καιροὺς παραποιήσεων μετὰ μεγάλης λεπτότητος παρασκευάζονται. Τὸ παρατεθειμένον σῆμα εἶνε νεωτερισμός, εἰσαχθεὶς ἀπό τινος εἰς τὰ γραμματόσημα τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος.

Οἱ δὲ Ἄγγλοι εἶνε ἄνθρωποι πλούσιοι, ἔχουν ἀκατανόητον ἐμπορικὴν δραστηριότητα, χρειάζονται ἑπομένως καὶ ἀκριβώτατα γραμματόσημα. Ὅταν εἷς ἐμπορικὸς διὰ τὰς Ἰνδίας φάκελλος βαρύνῃ ὅσον καὶ κιβώτιον πλῆρες γεωμήλων, τότε ὁ ἐργοστασιάρχης δὲν διστάζει νὰ κολλήσῃ ἐπ' αὐτοῦ γραμματόσημον ἀξίας μιᾶς λίρας στερλίνας, ὁποῖον εἶνε τὸ παρατιθέμενον νεώτατον τοῦ εἴδους τούτου. Ἡμεῖς οἱ Ἀνατολῖται δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ φαντασθῶμεν τὸ τοιοῦτον εἶδος ταχυδρομικῆς λειτουργίας, ἡ ὁποία εἶνε πάροχος τόσον σπουδαίων πόρων εἰς τὰς κυβερνήσεις ἀφ' ἑνός, καὶ τόσον εὐεργετικὴ διὰ τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις ἀφ' ἑτέρου. Τί νὰ γείνῃ!

Ἡ Νοτία Βουλγαρία — ἡ μακαρίτισσα δηλ. Ἀνατολικὴ Ρωμυλία — ὡς οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐπιμένουσιν ἀποκαλοῦντες αὐτήν, ἔχει τώρα ὅμοια μὲ τὸ παρατιθέμενον δεῖγμα γραμματόσημα. Εἶνε τρία ἢ τέσσαρα χρώματα ἐν κυκλοφορίᾳ μὲ ἀξίας 5, 10 καὶ 20 παράδων. Γράμματα τουρκικά, γαλλικά, βουλγαρικά, ὡς βλέπετε, καὶ ἑλληνικά, ἂν θέλετε. Ἡ Γραμματικὴ ἠδύνησεν εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν τοὺς ὁμογενεῖς, αἱ ἑκατὸν χιλιάδες τῶν ὁποίων ἀντιπροσωπεύονται διὰ χονδρῆς ἐν δυσὶ λέξεσιν ἀνορθογραφίας ἐπὶ τῶν γραμματοσήμων τοῦ πατρίου Αἵμου. Εἶνε μοχθηρὰ καὶ προσπεποιημένη ἀβλεψία τοῦ παραγγελιοδότου, θελήσαντος πιθανῶς νὰ πειράξῃ τοὺς Ἕλληνας, οὓς θεωρεῖ εἰς τὰ καίρια πληττομένους διὰ γραμματικοῦ μᾶλλον παραπτώματος ἢ διὰ σεπτεμβριανοῦ πραξικοπήματος.

ΜΙΚΡΑ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ. — κ. Σ. Α. εἰς Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ τοῦ φυλλαδίου τούτου γίνεται καὶ ἡ διεκπεραίωσις τῶν περικαλυμμάτων πρὸς τοὺς αἰτήσαντας. — κ. Σκφ. Avocat, εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Nous connaissons aussi le grec moderne. — κ. Ν. Π. εἰς Φιλιππούπολιν. Ἐλάβομεν παρὰ τοῦ ἐνταῦθα κ. Κ. Π τὰ δηλωθέντα καὶ Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. κ. Α. Ἀρ. Κ. εἰς Φιλιππούπολιν. Ἀπεστάλησαν. — κ. Γ. Τσ. εἰς Ζάκυνθον. Δὲν ἦσαν σωστά. Ἐν τούτοις ἐστείλαμεν. — κ. κ. Α. Ε. εἰς Ὀδησσόν, Α. Κ. εἰς Τραπεζοῦντα, Ο. Ι. εἰς Χάλκην, Χ. Δ. εἰς Καλλίπολιν. Ἐλήφθησαν. Οἱ τόμοι παραδίδονται εἰς τὸ Ταχυδρομεῖον ἠσφαλισμένοι.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Τί λέγεται καὶ τί εἶνε Οἰκιακὴ οἰκονομία, ὑπὸ Ξενοφῶντος Ζύγουρα. — Ἡ δυστυχισμένη (συνέχεια), κατὰ τὸν Ἰβὰν Τουργένιεφ. — Ποικίλα ἐπιστημονικά. Μυϊκὴ δύναμις τῶν ἐντόμων. — Ὠκυποδία ἰνδικῶν ἀλεκτόρων καὶ χηνῶν. Ἡλικία δένδρων καὶ πτηνῶν. Κυβερνῆται τῶν λαῶν. — Τὸ φυτὸν τῆς ἐνταμοφθόρου νόνεως, μετὰ εἰκόνος. — Ἡ Μεγάλη Πέμπτη, ποίησις Κλεώνος Ραγκαβῆ, μετὰ εἰκόνος. — Αἱ ἀσθένειαι τῶν τέκνων μας (συνέχεια καὶ τέλος). — Ὁ φυσιολογικὸς πίθηκος τοῦ καθηγητοῦ Μούγκ, μετὰ εἰκόνος. — Πινακοθήκη, ἤτοι ἑρμηνεία τῶν εἰκόνων. Ἐπιστολαὶ ἐξ Ἑσπερίας. — Παρήγοροι ἔπαινοι. — Ἡ παράστασις τοῦ Φάουστ ἐν Λονδίνῳ. — Ἡ κυρία Ἰουλιέττα Ἀδὰμ. — Νέα εἰκὼν τοῦ Βανδὺκ. — Μηχανικοὶ τῶν θεάτρων τῆς Γερμανίας. — Εἰκονίσματα τοῦ Γκαῖτε. — Ἡ μητρικὴ κατ' οἶκον φιλοκαλία, μετὰ μιᾶς συρμικῆς εἰκόνος (σελ. 80). — Γραμματόσημα τρία. — Μικρὰ Ἀλληλογραφία.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ. Τὸ Νινί, εἰκὼν τοῦ Piglheim (σελ. 65). — Ἡ Ἀνοιξις, εἰκὼν τοῦ Μποδεγγάουζεν (σελ. 68 καὶ 69). — Ἡ Ἀποκαθήλωσις, εἰκὼν τοῦ Ricciarelli da Volterra (σελ. 72). — Ἀπαισία συνάντησις, εἰκὼν τοῦ C. Reichert (σελ. 76).

Ἐκδότης Π. Δ. ΖΥΓΟΥΡΗΣ.

Τύποις Bär & Hermann, *ἐν Λειψίᾳ.* — *Χάρτης ἐκ τῆς* Neue Papiermanufactur *ἐν Γρεσδούργῳ.* — *Μελάνη* Frey & Sening, *ἐν Λειψίᾳ.*